ב אחד האוכל אוכלים וכו'. כגייסת סס (דף ע"ד:) מזכרו בה הטבל והפגול והגומר ושאר המאכלים האסורים:

ג אבל **או שתה פחות מכשעור** וכו'. סס (דף ע"ג:) מלי שיעור ר' יוחנן אמר אסור מן התורה וי"ל אמר מומר מן התורה וקי"ל כר"י. וכתב רבינו מכין אומו מכח מרדות וקי"ו הוא מדין אסורין של דבריהם שבתבתי פרק ראשון מהלכות שבת:

ד אבל **מעט וחזר ואכל מעט** וכו'. מוקפתא אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת אשלש ביצים הרי אלו מצטרפות לכשיעור ואם לאו אין מצטרפות לכשיעור. שתה מעט וחזר ושתה אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין לשיעור ואם לאו אין מצטרפין. ה אכל אוכלים שאין ראויין למאכל אדם כגון עשבים המרים או שרפים הבאושין או ששתה משקין שאינן ראויין לשתייה כגון ציר או מוריים וחומץ חי אפילו אכל ושתה מהן הרבה הרי זה פטור מן הכרת אבל מכין אותו מכת מרדות: ו שתה חומץ מזוג במים [ג]חייב. הכוסס פלפלין וזנגביל יבש וכיוצא בהן פטור. [ב]אבל זנגביל רטוב חייב. אבל עלי גפנים פטור. לולבי גפנים

לשיעור זה והאכילה ושתייה אין מצטרפין לשיעור אחד: ב אחד האוכל אוכלים המותרים או שאכל דברים האסורין כגון פיגול ונותר וטבל ונבלות וטריפות וחלב או דם הואיל ואכל אוכלים הראויין לאדם הרי זה חייב כרת משום אוכל ביום הכפורים: ג אכל או שתה פחות משיעור זה אינו חייב כרת אע"פ שהוא אסור [ג]מן התורה בחצי שיעור אין חייבין כרת אלא על כשיעור. והאוכל או השותה חצי שיעור מכין אותו מכת מרדות: ד אכל מעט וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת אשלש ביצים הרי אלו מצטרפות לכשיעור ואם לאו אין מצטרפות לכשיעור. שתה מעט וחזר ושתה אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין לשיעור ואם לאו אין מצטרפין: ה אכל אוכלים שאין ראויין למאכל אדם כגון עשבים המרים או שרפים הבאושין או ששתה משקין שאינן ראויין לשתייה כגון ציר או מוריים וחומץ חי אפילו אכל ושתה מהן הרבה הרי זה פטור מן הכרת אבל מכין אותו מכת מרדות: ו שתה חומץ מזוג במים [ג]חייב. הכוסס פלפלין וזנגביל יבש וכיוצא בהן פטור. [ב]אבל זנגביל רטוב חייב. אבל עלי גפנים פטור. לולבי גפנים

א עיין בטור שם: ב טור ס' תרי"ב בלשון רבינו סמ"ג לאוין ס"ט:

לחם משנה

ג אבל **או שתה פחות משיעור זה** וכו'. ומע"פ דמלי השיעור אסור מן התורה אפשר דרבינו ז"ל בהלכות שבועות פ"ד דמיל עליה שבועה וכתר אמרו התוספות ז"ל שם בשבועות דטעמא משום דכיון שאינו מפורש בתורה מייל עליה שבועה. ומוכרח הוא שם בגמרא (שבועות דף כ"ג:) כן דאמרו דר' יוחנן לא מוקי מתניתין בחלי שיעור כרים לקים משום דבעי לאוקמי מתניתין כר"ע משמע מי לאו הך טעמא מלי לאוקמי ולא מייל שבועה אע"ג דלית ליה חלי שיעור אסור מן התורה וטעמא דרבינא. ומע"ג דבפרק יום"כ (יומא דף ע"ג:) הוה ס"ד דמקשה דאפילו על איסורא דרבנן לא מייל שבועה מ"מ ל"ל דמסקנא דאפילו על אסור תורה אינו מפורש לא מייל דמוכרח לומר כן מכח קושיא דשבועות:

ד כדי **אכילת שלש ביצים** וכו'. פ"ה מהלכות שאר אבות הטומאה גבי חלי פרס לפסול הגויה כתב שם רבינו ז"ל דהוי כגילה ומתלה שותקת והכי איתמר בגמרא בעירובין וא"כ קשה דכאן היה לומר שלש ביצים שותקות כיון דבחלי ביצה ומתלה שותקות. ומשמע י"ל דהחלי דהוי הכם לאו חלי מדוייק אלא יותר מחלי מעט:

שתה **מעט וחזר ושתה** וכו'. קשה כיון דשיעורא הוי רביעית היכי שייך לומר מתחלת השתייה עד סופה הא כיון דפסקת עבר השיעור ההשתיה רביעית הוי ובשלמא הכא אינו קשה דמלא לוגמיו הוי פחות מרביעית בחדם ביומי. ואפשר דהך שיעורא הוי לחדם ביומי. אבל בפ' י"ד ממאכלות אסורות דיהיב הך שיעורא לשאר איסורים בשיעורים רביעית היכי שייך. וי"ל דשייך היכא דשתה מהרה ופסק ואחר כך שתה דאינו משערים אם יש מתחלת השתיה עד סופה בשיעור שתיית רביעית בריוח כדרך שבני אדם שותים ודוחק: שתה מעט וכו'. כתב ה"ה וי"ל דשעו חיוק בטומאת הגויה של דבריהם. קשה דבפרק יום"כ (דף ס':) אמרו מתקיף לה רבא כמותבא בבדי אכילת פרס חלי פרס בבדי אכילת פרס ל"ל רב פפא הכא לטומאת גויה דלאו דאורייתא היא ע"כ. משמע דאע"ג שהיה ראוי להטעה חלי פרס ביותר מבדי אכילת פרס משום דבכותבא שהוא פחות ממנו הוא בבדי אכילת פרס מ"מ לא רצו חכמים להחמיר בשיעור ההטעה מפני שהוא מדרבנן. ולפי דעת ה"ה ז"ל קשה דא"כ איך החמירו בשיעור איסור השתיה מפני שהוא מדרבנן אדרבה מזה הטעם היה להם להקל כמו שהקלו בגילה וכן קשה הראיה שהביא מכריתות ממטמאל דמתמיר טפי בשיעור דרבנן וכי' לומר דשם אמר דחלי פרס דאוכלין ומשקין מלטרף אפילו כל היום כלו וכלבד שיאכל כל כזית וכזית בבדי אכילת פרס ואין זו ראיה לאין הטעם התם משום חומרא דטומאת גויה אלא מפני ששיעור חלי פרס הוא גדול לכך אמרו שההצטרפות הוא כל היום כלו אבל בשלמא שהשיעור כזית די שיהיה שיעורו בבדי אכילת פרס ראיה לדבר זה שהרי גם כאן הצריך שבכל כזית וכזית יהא בבדי אכילת פרס. מיהו לזה י"ל דמ"מ כפי חשבון כזית בבדי אכילת פרס בחלי פרס שהוא גילה ומתלה לא היה הצטרפותו חלי היום וא"כ היה להם לחכמים לתת שיעור ההצטרפות כפי חשבון כזית בבדי אכילת פרס אלא ודאי שבטומאת הגויה החמירו ולקושיא דשבועה י"ל דבטומאת הגויה הקלו מצד בענין לירוף האכילה הקלו ואמר אתא"פ שהוא חלי פרס מ"מ אין הצטרפותו אלא בבדי אכילת פרס כמו כזית של שאר איסורין אבל בענין לירוף השתיה רצו חכמים להשוות שיעור השתיה עם לירוף האכילה מפני שכיון שטומאת הגויה היא מדבריהם אמו לוגולוגי ואם יראו שהקלו בשתיה שהוא כדי שיעור רביעית אמו לוגולוגי ג"כ בהאכילה להקל בה דומיא דשתיה אבל בשאר איסורין שבתורה אע"פ שיקלו בשתייה לא יקלו בהאכילה כיון שהוא מן התורה ואם כן טעם זה דקאמר ה"ה שהוא מדבריהם אהני להחמיר מצד ולהקל מצד:

כתב **ה"ה** וי"ל שעשו חיזוק בטומאת הגויה שהיא מדבריהם וכן קשה על זה מרמי דהא בתמתיתין ובברייתות תני נמי שתה רביעית יין וכגנם לתקדם דקאמר דהלילוף הוי בבדי אכילת פרס והא התם דהוי איסור תורה ומ"מ בעי לירוף בבדי אכילת פרס ולא רביעית מ"כ משמע דמתמיתין לא סבירא ליה כדברי התוספתא ואין לחלק כמו שחילק ה"ה ואע"ג דר' יוסי פליג אהא דשיעור שתייה בבדי אכילת פרס גבי שתה רביעית יין וגכנם לתקדם בלבתא כותיה דר' יוסי ולא משום הך טעמא פליג דר' יוסי נמי סבר דאי הוה לירוף הלילוף יהיה בבדי אכילת פרס אבל ליה ליה לירוף כלל כדנפיק ליה התם מקרא ותו קשיא דבגמרא בפ' יום"כ הקשו דאמאי לא יהבו רבנן בטומאת הגויה יותר משיעור בבדי אכילת פרס כיון דהוי שיעורו אלי פרס ותירצו משום דהוי של דבריהם הקילו והוא הפך דברי ה"ה ז"ל שעשו חיזוק. מיהו לזה י"ל דלמיהב ליה שיעור חדש יותר מבדי אכילת פרס סמכינן אטעמא שהוא של דבריהם והקילו אבל בהא דיהבי בתמיה בבדי אכילת פרס אין זה שיעור חדש דהא מצינו הך שיעורא בהאכילה:

ה אבל **אוכלין שאינן וכו'** וכו'. משנה יומא (פ"ח:) אבל אוכלים שאינן ראויין לאכילה ושתה משקים שאינן ראויין לשתייה והשותה ציר ומוריים פטור. וגבגמרא (שם פ"ח:) אמר רבי דמומן משיב אם הנפש ורצוי לשתייה ואמרו שם דלית הלכתא כרבי. והכאתא מרדות כבר כתבתי עגינה:

ו שתה **חומץ מזוג וכו'**. שם מבואר חילוק בין מי לממזג: **הכוסס פלפלין וזנגביל יבש וכיוצא בהן פטור אבל זנגביל** רטוב חייב. כך היא הגוסחא בקצת ספרי רבינו ולפ"ז נראה דאין חילוק בפלפלין בין רטובין בין יבשין ואינו כן דודאי מבואר בגמרא שם דפלפלין רטובין חייב. וכ"כ רבינו פ"ח מהלכות ברכות שהאוכלין הן לאכילה ופשוט הוא לפיכך עיקר הגוסחא אבל רטובין חייב: אבל עלי וכו'. שם ת"ר אבל עלי גפנים פטור לולבי גפנים חייב אלו הן לולבי גפנים שחייב עליהם אמר ר' יצחק מגדלאה כל שלבלבו מר"ה ועד יום"כ וחגיגה כוותיה:

אבל

הגהות מיימוניות

ג [ג] כר' יוחנן לגבי רשב"ל: **ו** [ג] דרש גדול בר מנסיא אין הלכה כרב דאמר חומץ משיב הדעת למחר נפקי כ"ע מזגו שתו הלא שמע גדול ואיקפד אמר אימור דאמינא אנא חי מזוג מי אמרי אימר דאמינא אנא דיעבד לכתחלה מי אמרי ע"כ:

מגדל עוז

ד ו אבל מעט ושתה עד כמים חייב. פרק כתרא דיומא (דף ע"ח): **ו ז** הכוסס פלפלין עד הן תמוכין. פרק כלל מנכרין (דף ל"ו):

R. Simon

1

ענין הלילות הבכורות - 20

דינין משור הבכורים לשתיה דשאר

ליות הבכורים והרבה אחרונה

קדושה. הלכות מאכלות אסורות פי"ד

ד כזית חלב וכו' שהניחו בחמה וכו' חזר והניחו בנשמים ונתפח וכו'. כפ"ג דטהרות (מ"ד). ומה שכתב היה פחות מכזית מנחתלה וכו'. כנ"פ כל המנחות בחות מלה (דף נ"ד.):

ה כבר ביארנו. כפ"ד מהלכות אלו: ומ"ש ומשם מיני תבואה וכו' הכל מצטרפין לכזית וכו'. פ"ק דחלה (מ"ח)

ומנחות פ' ר' ישמעאל (דף ע'.) משנה וגמרא:

ו יראה לי שכל החייב בתרומה ומעשרות וכו'. לירוף הענינות נתבאר כפ"ד מהלכות אלו. ולענין לירוף הענל כתב הרמב"ד בענין טעמן שזה כדאמרי' בעלמא וכו':

ז האוכל אכילה גדולה מדבר אסור וכו'. משנה פרק שלשה מינים (מזיד מ"ב.) אלו הן הלוקין (מכות כ"ח.). מזיד שהיה שותה יין כל היום הוא חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת:

ח האוכל בשעורה או בחרדל וכו'. במשנה פ"ג דכריתות (דף י"ב:) כמה שהא *הלוכלן כאילו אוכלן קליות דברי ר"מ וחכ"א עד שישבע ממחלה ועד סוף כדי אכילת פרס וידוע הלבנה כחכמים וכפ' ביצה משתתפין (דף פ"ב:) נמצאר דאכילת פרס הוי לר' יוחנן בן ברוקא כדי אכילת שלש ביצים ולרבי שמעון כדי אכילת חרבע ביצים ופסק רבינו כר"י ב"ב ולזה הסכים הרשב"א בתורת הבית. ומ"ש וכן השותה רביעית וכו'. יש לתמוה על רבינו שהרי שם בברייתא (כריתות י"ב.) אמרו דשיעור ליקוף מקצין הוי נמי בכדי אכילת פרס וכפ"ב משבתות בן ברוקא כדי אכילת שלש ביצים ולרבי שמעון כדי אכילת חרבע ביצים ונכתב הרב המגיד שב"כ בתוספתא וה"ה לכל איסורין שבתורה והביא דכריתות לא נתמרה אלא לענין לפסול את הגויה וכו'. יש לתמוה על רבינו שהרי שם בברייתא (כריתות י"ב.) אמרו דשיעור ליקוף מקצין הוי נמי בכדי אכילת פרס וכפ"ב משבתות עשור כתב רבינו בשותה ביום ב"ש בשיעור משקין ברביעית ו

י כל האוכלין האסורין וכו'. כפרק כל שעה (דף כ"ד.) מ"ר אמהו מ"ר יוחנן כל מיסורין שבתורה אין נוקין אלא דרך הנאתן למעוטי מאי אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם היתה אגב של שור הנסקל ע"ג מכתו פטור וכ"ש אוכל חלב מי. וכתבו בתוס' שאם המתהו בחתה נמי פטור אבל המתהו בחור חייב וע"כ אינ"ש אלא נכוה גרונו אבל אם נכוה גרונו אין כאן הנאה: חוץ מבשר בחלב וכו'. שם אמר אביי לרבי לא כתיב אכילה בגופו לומר לך שלוקין עליו אפי' שלא כדרך הנאתו. ואמר אביי הכל חודיס בכלאי הכרם שלוקין עליהם אפי' שלא כדרך הנאתן מ"ש מאוס דלא כתיב בהו אכילה:

יב האוכל מאכל מאכלות אסורות וכו'. אמר שמואל מתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה פ' ד' מיתות ב"ד (דף ס"ג:) ובכריתות פ' פקפק אבל (דף י"ט:):

והנייה הבאה לאדם בעל כרחו כו'. פ' כל שעה (דף כ"ה:) פלוגתא דאביי ורבא וקי"ל כרבא דאסר היכא דקא מכוין. ולא דאמי שאילת רבינו בן אפשר לנא אפשר והטעם מאוס דקי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר הילכך הכל הולך אחר הכוונה אם מתכוין אע"ג דלא אפשר אסור ואם לא מכוין אע"ג דאפשר מותר והכי אמרינן בגיטין בתרא אפשר ולא מכוין הייט פלוגתא דר' יהודה ור"ש לא אפשר ולא קא מיכוין כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי דלא אפשר וקמיכוין ואיתא דר"ש דאתיא בתר כוונה כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי איתא דר' יהודה וכו'.

יג האוכל מאכל אסור וכו'. זה מבואר בכמה מקומות שאין לך דבר עומד כפני עקום נפש מות מע"ז וג"ע וש"ד:

יד עוברה שהריחה וכו'. יומא פ' יום"כ (דף פ"ב.) משנה עוברה שהריחה וכו'. מ"ר עוברה שהריחה בשר קדש או בשר חזיר מותרין לה כוס כרוטב ומניחין על פיה אם נתיישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה רוטב עצמו אם נתיישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה שומן עצמו וכו'. ומ"ש רבינו מאכילין אותה הקל הקל תחלה. בריתא שנייה שם אבל מי שחחזו בולמוס וכ"ש לגבי יולדת או שאר חולים שהם מסוכנים אבל מביאה ביותר"ש שמאכילין אותן פחות פחות מכשיעור ואם אמרו הרופאים שלריך שיעור בפעם אחת מאכילין אותו בכח אחת כל מה שהוא לריך. והדבר ברור שאם יש שם היתר אין מאכילין איסור כיון שיש שם מיתון מחזרין אחר היתר אבל מי שחחזו בולמוס שהוא חולי הבא מלד רעבון אין שם מיתון ומאכילין אותו הנמלא דחנלאי ופסק בש"ק דאסור מאכילין אותו עכל ולא הרוחה והטעם כאשר כתב רבינו שהריחה בשר קודש לא שייך לומר מאכילין אותה הקל הקל תחלה שהרי אין דעתה מתיישבת אלא בחבשיל שהריחה ומ"מ מאכילין אותה פחות פחות מכשיעור כדמנא אותכין לו כוס כרוטב אינו כוסן עצמו. והדבר ברור שאם יש שם חבשיל של היתר כמו אותו שהריחה שמאכילין אותה ממנו אולי אחיסב דעתה וכו' אבל אינם מתמיעין עד שינשלו חבשיל כיולא בזה שמא אין כך ואין כך יעקר הולד. וכבר ידעת שכל מקום שיש שפק נפשות אין מדקדקין בדבר:

כנר

משנה למלך

י כל האוכלין האסורים אינו חייב עליהן עד שיאכל אותן דרך הנאתן כו', ודברי מרן בכ"מ על זה. (מ"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל פ"ה מהלכות שחיטה הטורים):

יא או שאכל אוכל האסור וכו'. (מ"ה עיין לעיל פ"ח מהל' אלו דין י"ח ולענין הנאה נספקפ הרב המחבר כמו שיתבאר בסוף פ"ד מהל' אבל יע"ש):

יב האוכל ונהנה חייב. נסתפקתי בהא דקי"ל דאם בלע מלה יצא דלא בעינן שיעשוה טעם מלה אך אם כרך המלה בסיב דלא יצא דיכי דלא בעינן טעם מלה מ"מ בעינן שיגע המלה בגרונו וכדאיתא בפרק ערבי פסחים, אם נאמר באיסורים דאם כרך דבר איסור בסיב וכיוצא שיהיה פטור דכי היכי דבמלות עשה דהתמנה אמר מאכל אמרינן דאם כרכו בסיב דלא הויא אכילה לפי שלא נגעה המלה בגרונו ה"נ באיסורין דהתמנה אמר לא מתאכל אם כרכו בסיב דלא נגעה אכילה האיסור בגרונו לא עבר אהוצמנא דמלכה. ולכאורה נ"ל שהדין שזה אלא שלא יודעתי למה בגמרא הביאו דין זה במ"ע ולא במל"מ ובפא לא מלאתי דין זה בפירוש. אך אם זה ראיתי בירושלמי פ"ג דשבועות הלכה ג' שבועה שלא אוכל פת וכרכו בעלי קנים ועלי גפנים ואכל אינו חייב אלא אחת שבועה שלא אוכל פת והרלנים וגנים וכרכן בהרלנים וגנים חייב על כל אחת ואחת ע"כ, זהו נוסח הירושלמי הכמוב אצלנו. והנה לא ימלט מהיות טעות בדברי הירושלמי הללו דקתמר אינו חייב אלא אחד דמשמע דאם שיתחייב יותר מין שהוא לא נשבע כי אם על הפת. ואפשר דהגירסא היא חייב אחת ואשמעינן דלא ימלא כיון שברכם בעלי קנים אפילו על הפת פטור משום דלא בגרונו דומיא דמלה שבתבנו קמ"ל דלא אלא שלפי פירוש זה אינו בכח דקתמר שבועה שלא אוכל פת והרלנים וגנים וברכם בהרלנים חייב על כל אחת ואחת אינה מתיישבת אלא דתמי אחת לאשמועינן דאם כרכם חייב על כל אחת ואחת דאם נאמר דלא נימא דהתרלנים הם מפסיקין בין הפת והגרון הא מכ"ש דעלי קנים ועלי גפנים נפקא. ואם נאמר דאחת לאשמועינן דהנשבע שלא יאכל דבר שאינו ראוי לאכילה דשבועה אלא עליו, אבל אדון זה הוא שבוע דכיון דנשבע עליו פטיעה דחייב ע"כ לא לידו נגמי' על הנשבע שלא יאכל עפר אלא אם חייב על פחות מכדי אם לא אכל לעולם דחייב. ואם ועוד אמה לא נקטי דין זה בעלי קנים ועלי גפנים דהני לאו בני אכילה מיהו אפילו ע"י הערבוכה. ודוחק לומר דמשום דבעי לחייב ואם היה מזיר כי נקטו הא דיעה בהרלנים וגנים. ועוד קשה דברכם דנקטו אמה לי דהא לא למדנו שום חילוש משום הברכה. עוד היה אפשר לומר דהגירסא היא אינו חייב אפילו אחת ואשמעינן דכיון דמפסיק עלי קנים ועלי גפנים בין גרונו לפת לא חשיב פת אכילה אבל אם כרכן בהרלנים וגנים חייב אף על הפת

יג כל האוכלין האסורין כו' עד מפני סכנת נפשות. פרק כל שעה (דף כ"ד כ"ה) ופרק כל הנכר (דף קט"ו): **יד** ין עוברה שהריחה כו' עד וכן כל כיולא בזה. פרק בתרא דיומא (דף פ"ב) וקאתם בכריתות פרק אמרו לי (דף י"ג):

כנר

י כל האוכלין האסורין אינו חייב עליהם עד שיאכל אותם דרך הנאה וכו'. כפ' כל שעה (פסחים כ"ד:) מימרא דר' יוחנן וכלישנא בתרא:

יב האוכל מאכל ממאכלות האסורות דרך שחוק או במתעסק וכו'. כפרק חרבא מיתות (דף מ"ב:) המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה: והנייה הבאה לו לאדם בעל כרחו וכו'. שם (פסחים כ"ה:) אמר רבא הנאה הבאה לו לאדם בע"כ אביי אמר מותרת ורבא אמר אסורה מיכוון דלא אפשר ולא מיכוון כ"ע לא פליגי דאסור לא אפשר ולא מיכוון כ"ע לא פליגי דאסור דאפשר ולא מיכוון הייט פלוגתייהו דר"ש ור' יהודה דר"ש דאמר דבר שאין מתכוין אסור לר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר מותר כ"פ דלא אפשר ולא מיכוון אביי אמר מותר ורבא אמר אסור וילוג דהלכה כרבא וכלישנא בתרא ואע"פ שרש"י מפרש לה בחיסורי הנאה כגון היתר של עכו"ם רבינו מפרש לה בכל איסורין:

יג האוכל מאכל אסור לתיאבון וכו': **יד עוברה** שהריחה וכו'. כפ' בתרא דיומא (דף פ"ב.) מ"ר עוברה שהריחה בשר קדש או בשר חזיר מותרים לה כוס כרוטב ומניחים לה כוס כרוטב דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה רוטב עצמו אם נתיישבה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה שומן עצמו וכפ"ג דכריתות (דף י"ג.) תנא המיר לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה ופריך מפני הסכנה אפילו עוטה נמי מיכוון אמר רב פפא ה"ק המיר לעוברה לאכול פחות *מכשיעור כדי שיצטרף לזמן בכדי מ"פ:

*[כן הוא בגמרא אבל לא בהלכות]: *[ואם היא גירסת ספר הלכות אבל גירסתנו לא כך הוא]: *[גירסת ספרינו כך היא אמר רב פפא הכי קתני המיר לה לעוברה פחות מכשיעור אפילו עוטה מפני הסכנה, וא"ל שם בגמ' אסרין בכ"מ וכל"ל כלומר כדי שלא יצטרף לזמן בכדי מ"פ ואפילו עוטה וכו'].

וכן

א סמ"ג לאוין קמ"ח: ב פסחים כ"ה: ג שם בטור: ד טור סי' תרי"ז סמ"ג לאוין פ"ט:

שתיית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין: **י** אכל האוכלין האסורין אינו חייב עליהם עד שיאכל אותן דרך הנאה. חוץ מבשר בחלב וכלאי הכרם לפי שלא נאמר בהן אכילה אלא הוציא איסור אכילתן בלשון אחרת בלשון בשול ובלשון הקדש לאסור אותן ואפילו שלא כדרך הנייה: **יא** כיצד הרי שהמחה את החלב וגמעו כשהוא חם עד שנכוה גרונו ממנו או שאכל חלב ח. או שעירב דברים מרים בגון ראש ולענה לתוך יין נסך או לתוך קדרה של נבלה ואכלן כשהן מרין. או שאכל אוכל האסור אחר שהסריה והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור. ואם עירב דבר מר בתוך קדרה של בשר בחלב או בין כלאי הכרם ואכלו חייב: **יב** האוכל מאכל ממאכלות האסורות דרך שחוק או כמתעסק. אע"פ שלא נתכוון לגוף האכילה. הואיל ונהנה חייב כמי שמתכוון לעצמה של אכילה. **יג** והנייה הבאה לו לאדם בעל כרחו באיסור מכל האיסורין אם נתכוון אסור ואם לא נתכוון מותר: **יג** האוכל מאכל אסור לתיאבון או מפני הרעב חייב. ואם היה תועה במדבר ואין לו מה יאכל אלא דבר איסור הרי זה מותר מפני סכנת נפשות: **יד** עוברה שהריחה מאכל אסור כגון בשר קדש או בשר חזיר. מאכילין אותה מן המרק. אם נתיישבה דעתה מוטב. ואם לאו מאכילין אותה פחות מכשיעור. ואם

משנה למלך

וטעמא משום דהרלנים וגנים חשיבי אוכל ומין במינו אינו אוסר. וכ"כ רבינו פ"ג מה' שאר אבות הטומאה דין ה' וז"ל הכותך בזית מבשר נגלה העוף הטהור בחזרת וכיוצא בזה ונלעי אע"פ שלא נגע בגרונו ה"ז טמא כדכו בסיב ונלעי ה"ז טהור ע"כ. ומבר שם מרן והטעם נראה דהייט משום דכיון דחזרת מין מאכל הוא מין במינו אינו אוסר מה שא"כ בסיב ע"כ. ומיהו גם לפי גירסת זו קשיא לי דאמאי נקט בני הרלנים וגנים דנשבע עליהם כיון דכוונת הירושלמי אינו אלא ללמדנו דהרלנים וגנים חשיבי מאכל ומין במינו אינו אוסר דאיכא דריסה דאם נשבע על הפת וכרכה בהרלנים וגנים חייב על הפת. והגראה אלא דעיקר הגירסא היא שבועה שלא אוכל פת ועלי קנים ועלי גפנים וכרכה בעלי קנים ועלי גפנים אינו חייב אלא אחת כי וכוונת הרלה ללמדנו דלא מינעיא ריחא דלא נשבע עליהם דפשיטא דאינו חייב על הפת דכיון דלאו מילי דאכילה ניכו וכדאיתא בפרק בתרא דיומא הוא"ל מין בשאינו מינו ומוקן, אלא אפילו שנשבע עליהם ואחשבינהו אכילה סד"א דכיון דהשבינהו אכילה יהיה דינם כמו אוכל ויהיה חשוב כמו מין במינו דאינו אוסר קמ"ל דלא, דנהי דהוא אחשביה אוכל לענין שאם אוכל עלי קנים ועלי קנים דחייב מ"מ לענין אינה לא חשיב אוכל ומוקן ואינו חייב כי אם אחת וחייבו על עלי קנים או על עלי גפנים שונעים בגרונו. והדר קאמר שאם נשבע שלא יאכל פת והרלנים וגנים שחייב על כל אחת ואחת. ואפשר דנקטו בהאי כנא דנשבע על הרלנים ועל הגנים משום דהני לאו אוכל נמור ניכו דהא לא מתאכלי בעייהו כי אם ע"י תערובת וכהיא דאמרינן בפ"ג דשבועות (דף כ"ב) בעי רבא שבועה שלא אוכל תרלן בכמה כיון דמתאכלי ע"י תערובת דעתה אמנם אז אלמא כיון דלאו בעייהו אכלי ליה·אינשי דעתה אמנסו. ואשתא ס"ל לחירושלמי דהרלנים וגנים כיון דלא מתאכלי בעייהו כי אם ע"י תערובת דוקא אם נשבע עליהם אז חשיבי אוכל ואינם אוסרים ואיכ על כל אחד ואחד אך אם לא נשבע עליהם לא חשיב אוכל ומוקן. ומלא אלפי זה יש ד' אילוקי דיעם. דבדבר שאינו ראוי לאכילה כלל אפילו ע"י תערובת כגון עלי קנים ודומיהם אפילו נשבע עליהם אוסרין. ובדבר הנאכל ע"י תערובת דוקא אם נשבע עליהם חשיבי אוכל ואינו אוסר ואם לא לא חשיב אוכל ומוקן. ובדבר הנאכל בעיניה אף שלא נשבע עליו אינו אוסר משום דמין במינו אינו אוסר. ולפי פירוש זה שבתבנו דיש חילוק בין הרלנים וגנים כיון נשבע עליהם יש לקיים אותה הגירסא שבתבנו לעיל דהייט אינו חייב אלא אחת ואין לתמוה דאיכא לאקשות מה שהקשינו. אך גירסא זו האחרונה היא יותר מתישבת בעיני דנקטו רישא דיומא דסיפא ועדיין הדבר צריך אלוי תלמוד. ועיין בפ"ש גיד הנשה דתמלגו ר"י ור"ל בכל האיסורים אם על הנאה גרונו חייב אז אז הנאה מעיו יע"ש:

כיצד

מגדל עוז

י יג כל האוכלין האסורין כו' עד מפני סכנת נפשות. פרק כל שעה (דף כ"ד כ"ה) ופרק כל הנכר (דף קט"ו): **יד** ין עוברה שהריחה כו' עד וכן כל כיולא בזה. פרק בתרא דיומא (דף פ"ב) וקאתם בכריתות פרק אמרו לי (דף י"ג):

כנר

פ"י א זר שאכל תרומה בשגגה משלם קרן וחומש מקרא מפורש הוא. ומ"ש אעפ"י שיודע שהיא תרומה וכו'. קצת משמע כן בירושלמי רפ"ו דתרומות ורפ"ח ובגמרא דידן פרק כלל גדול (דף פ"ט.) נחלקו ר"י ור"ל דלר"ל לא מיקרי שגגה עד שיגגוג בלאו וכרת ולרבי יוחנן הוי בלאו ושגג בכרת ה"א שגגה וידוע דהלכה כר"י עד שנלקח שם אביי ורבא אליבא דר"י דרבא סבר דמתו' במקום כרת עומדת וכי היכי דלר"י היכא דליכא כרת אין אנו צריכים שיגגוג בלאו אלא כשיגגוג בכרת אבל אביי ה"ה בדבר שיש בו מיתה כמו תרומה ח"ל שיגגוג בלאו ואביי פליג עליה וידוע הלכתא כרבא:

ב אחד האוכל וכו'. משנה רפ"ו דתרומות (משנה ח) האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה וח' הסך וכפרק נגעים כמיש (דף ל"ב.) ליף להו מקראי. ומ"ש דבר שדרכו וכו' נלמד ממתני' דרפ"ב דמעשר שני (משנה ח): ואחד האוכל תרומה טהורה או טמאה וכו'. משנה רפ"ו דתרומות: **ואינו** חייב בחומש עד שיאכל בזית וכו'. בפרק כל שעה (דף ל"ב:) פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק כת"ק. ומ"ש וכשם שאכילה תרומה בכזית כו' תוספתא רפ"ו דתרומות:

ג אכל וחזר ואכל וכו'. ג"ז בתוספתא שם: וכתב הראב"ד ז"ל אמת הוא שכן מלא בתוספתא וכו'. ובוודאי דיקן בתוספתא דפסחים פ"ק כתוב בכלי אחיים רביעית ובפ"ד ממאכלות אסורות ובהלכות יום"ט פרק שני כתב רביעי בכלי שחיים רביעית וכתב הש"מ דהכי איתא בתוספתא ויש מי שכתב שאף שיעור השחיה בכלי ז"ם ולמדו כן ממ"ש בפרק אמרו לו כל המקרן מצטרפין בכלי ז"ם כיצד שתה וחזר ושתה אם יש ממחלת אכילה שחיה לשתה עד שיהא תרומות ר"ל שעשה חיזוק בטומאת גויה של דבריהם וכ"ש בכריתות דשמואל ממחיר עפי בשיעור אוכלים טמאים ומשקים טמאים משאר איסורים ואע"ג דאיתותב התם יש לנו ללמוד שם לחלק ביניהם לשאר איסורים ושלא לדמות תוספתא זו ע"ל. והר"י קורקוס ז"ל כתב עוד טעם אחר דאכילה דאיסורים אאכילה והנאה גרוגו הוא דמיחייב ולכך אם יש כדי שחיה רביעית מצטרפת הנאתה והאכילה נמשכת הנאתה יותר ולכך מצטרפת עד כדי אכילה פרק אבל טומאת גויה לגו באכילה ושחיה והנאה אלא מלמת דאפי' אחר לו תכיהו בנים הבליעה נטמא גופו ולכך אין לחלק בין אכילה לשחיה ובחרוייהו בכפ"ם מצטרפין ע"ל:

ד התרומה ותרומת מעשר וכו'. בפרק ד' דמעילה (דף ע"ו ע"ב שהוא מ"ט) ופרק ג' דערלה (משנה ח) ודבר פשוט הוא שמ"ש לחייב עליהם מיתה לא קאי אדמאי שאינו אלא מדרבנן. ומ"ש ומן הדין שאין מחייבים מומש וכו' בפרק האוכל (דף נ"ה:): אכל

אעפ"פ שיודע שהיא תרומה וכו'. פרק בלא גדול (דף סט) רבי יוחנן אמר כיון שגגה בכרת אע"פ שהיד בלאו ור"ל אמר אין שיגגוג בלאו וכרת וקי"ל כר' יוחנן ואמר רבא עלה מיתה במקום כרת עומדת ומומש במקום קרבן קאי הילכך לר' יוחנן כי היכי דאם שגג בכרת אע"פ שהיד בלאו נקרא שוגג ומביא קרבן אם אכל תרומה נמי אם שגג במיתה אע"פ שהיד בלאו נקרא שוגג ומשלם:

ב אחד האוכל דבר שדרכו לאכול וכו'. פ"ו דתרומות אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם מומשה ומומש לעומת אם אכל אותו מומש משלם עליו מומש אחר דאמיר ומתיסיתו יוסף עליו הטורה רבתה ממיעוטים הרבה על קרן אחד והדבר ברור דשחיה בכלל אכילה וכן הסיכה שנאמר ואכל כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ורבינו תפס דרשא קמא דבפ' נגעים כמיש לפי שהיא מן המורה ח"ל משום דהך דרשא דומכא כמיש בקרבו וכשמן בעצמותיו גבי רשיעי כתיב לקללה: ואינו חייב בחומש וכו'. זה מבואר בכתה דוכתי שאין אכילה פחותה מכזית ומ"מ הקרן משלם אפילו שהות פחות מכזית: ובשם שאכילת תרומה בכזית. שם במשנה אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך משמע דכולן שוין בשיעורן ולא הולרך רבינו לכתוב דסך נמי בכזית שכבר ביאר שהסך בכלל השותה אלא דקשיא לי מאי שנא שיעור של תרומה מקום שיעור דשיעורו ברביעית וי"ל דהתם כתיב שחייב בהדיא דכתיב ישמו יין נסיכם אבל הכא אמרינן שחייב בכלל אכילה וכי היכי דאכילה בכזית שחייב נמי בכזית ומאחי יום הכפורים דמלוי בשיעור דשתה ויקיש להו לרבנן דבפחות מכזיתא מ מלא לוגמיו לא מיתבא דעתיה. מניח בפרק כל שעה האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבל שאול אומר עד שיהיה שוה פרוטה וקי"ל כת"ק ומניח נמי האוכל תרומה פחות מכזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ואמרינן עלה לעולם דאיתם כי כיון דאיתם כמ כזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ומשמע מהכא שאם אין בה כזית ואין בה שוה פרוטה אינו חייב לשלם אפילו הקרן דפחות משוה פרוטה אינו ממון ולא ניתן לתשלומין:

ג אכל וחזר ואכל וכו'. אמ"ג דהכי איתא בתוספתא איכא למידק אמאי שביק רבינו תוספתא דפסחים דשאה וחזר ושתה בכדי אכילת פרס דמתחבר עונתא דיומן משיעור האכילה והשתיה שוין למה לא יהיו שוין בשיעור שהיימן וי"ל דלא שביק תוספתא דתרומות דאיתמרא בדוכתא תוספתא דאיתמרא לענין ממון בפסח וכן כתב רבינו לענין יום הכפורים וכן כתב פרק י"ד מהלכות מאכלות אסורות וח"ל וכן השותה רביעית סתם יינם מעט מעט או שהמתה את המתן בפסח או את הכלב וגמעו מעט מעט או שהה מתחלה ועד סוף כדי שחיית רביעית מצטרפין ואם לא אין מצטרפין הרי שהשוה תמן בפסח לשאר איסורין. וא"ה בשלמא הדברים אשר שיעורן בכזית ניחא דהתהי שיעור שהיימן ברביעית אין בפסח שתהיה שחיימן ושהיימן ברביעית. וי"ל כגון שגמע מעט מעט בהתהה כדרך הגרגרנין הילכך אפשר שהתה שחיימן ושהיימן כדי שיעור שחיית רביעית כדרך שחיית בני אדם. וא"ה שהרי רבינו פסק בתוספתא בהלכות שאר מאכלות אסורות שמומה פרק ח' מילולו שעשו חיזוק מעומאת גויה של דבריהם וכן נראה בכריתות דשמואל מתחיר עפי בשיעור עומאת אוכלין עומאין ומשקין עומאין מאשר איסורין ואע"ג דאיתותב התם יש לנו ללמוד שם לחלק ביניהן מאשר איסורין ושלא לדמות תוספתא זו וגם ה"ר יצחק ז"ל כתב בהלכותיו וא"ל בעומאת של דבר דאע"ג דאכילה ושחיה שוין בשיעורן הואיל והחמירו בשחיית יין של תרומה יותר מאשר איסורין שהן ברביעית הקלו בשחיית שחיתן שאם שהה יותר מכדי רביעית אלא לעתרן. והנכון אצלי לחרץ דברי רבינו דקשה מדיליה לדיליה ממה שפסק ח"ח מהל' מאכ אסורות הטומאה דבשלמא כל איסורין שבתורה עשה איסורין לפי שהנהנה הגרון ולפיכך אם שהה יותר מכדי שחיית רביעית הרי לא נהנה גרונו כשיעור רביעית יחד ולפיכך אין מצטרפין ופעור אבל גבי פסול הגויה אין בהגייה הגרון אלא בהתחבר המשקה בתוך הגוף וכל שהשהה כשיעור אכילת פרס מתחבר המשקה ופוסל את הגויה אבל ביותר מזה השיעור ראשון ראשון מתחלק בגוף ומתבטל ואינו פוסל את הגויה כן נראה לי:

ד התרומה ותרומת מעשר וכו'. פ"ב דערלה התרומה ותרומת מעשר של דמאי אחלה והבכורים עולים בתחד ומתה ומצטרפין זה עם זה ולריך לבריס ע"כ, אבל תרומה גדולה לא בעי לאפרושי מדמאי אלא נחשבו אלה ולכון נקראו תרומה ושיעורן שוה מצטרפין: ובן הדין היה וכו'. פ' האוכל (דף נה) משנה המעשר חומשין כן האוכל תרומה ותרומת מעשר ותרומה ומעשר שני אלו מוסיף חומש והפודה נטע רבעי ומעשר שני אלו מוסיף חומש. ומ"ש רבינו שאין מחייבין על מעשר אלו חומש הייני מעשר שני של דמאי ומלה אלו קאי אדמאי ולא על האחד ופשוט הוא: אבל אמרו חכמים וכו'. הכי איתא עלה דמתני' אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר עשו חיזוק לדבריהם כאל תורה. וא"ה תרומה מעשר של דמאי מדרבנן ומעשר שני אם שאינו בכל דמאי נמי מדרבנן מ"ש דעשו חיזוק בתרומת מעשר ולא עשו חיזוק במעשר שני. וי"ל דתרומת מעשר דהוי בגופיה כאל תורה. ולדאי עשו חיזוק בכל דמאי אבל מעשר שני שאינו בכל דמאי:

משנה למלך

על כהן וי"ש ורבינו הביא המשנה לגורתה. ומ"ש דכהן שאכר בחמה ישראל לא יאכלנה תרומה עיין בתרומות פרק אלמנה לכ"ג דזוק:

פ"י א זר שאכל תרומה בשגגה כו'. בספר קרבן אהרן פרשת אמור (דף רל"ז ע"ד) אהא דתניא התם יכול תהא הפרשתו מקדשתו למיב עליו קרן וחומש מ"ל ומן לכהן אם הקדש מתנתו מקדשתו ל"ל. כתב וי"ל יכול ומ"ד דמשער שהפרש התרומה היא מקדשה לענין שאם אכלה מייב לשלם קרן וחומש אף קודם שיתן אותה לכהן ע"כ. ואתרי המתילה הם כי לא להזכיר פירוש זה דמעולם לא

אעפ"פ שיודע שהיא תרומה וכו'. פרק בלא גדול (דף סט) רבי יוחנן אמר כיון שגגה בכרת אע"פ שהיד בלאו ור"ל אמר אין שיגגוג בלאו וכרת וקי"ל כר' יוחנן ואמר רבא עלה מיתה במקום כרת עומדת ומומש במקום קרבן קאי הילכך לר' יוחנן כי היכי דאם שגג בכרת אע"פ שהיד בלאו נקרא שוגג ומביא קרבן אם אכל תרומה נמי אם שגג במיתה אע"פ שהיד בלאו נקרא שוגג ומשלם:

ב אחד האוכל דבר שדרכו לאכול וכו'. פ"ו דתרומות אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם מומשה ומומש לעומת אם אכל אותו מומש משלם עליו מומש אחר דאמיר ומתיסיתו יוסף עליו הטורה רבתה ממיעוטים הרבה על קרן אחד והדבר ברור דשחיה בכלל אכילה וכן הסיכה שנאמר ואכל כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ורבינו תפס דרשא קמא דבפ' נגעים כמיש לפי שהיא מן המורה ח"ל משום דהך דרשא דומכא כמיש בקרבו וכשמן בעצמותיו גבי רשיעי כתיב לקללה: ואינו חייב בחומש וכו'. זה מבואר בכתה דוכתי שאין אכילה פחותה מכזית ומ"מ הקרן משלם אפילו שהות פחות מכזית: ובשם שאכילת תרומה וכו'. שם במשנה אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך משמע דכולן שוין בשיעורן ולא הולרך רבינו לכתוב דסך נמי בכזית שכבר ביאר שהסך בכלל השותה אלא דקשיא לי מאי שנא שיעור של תרומה מקום שיעור דשיעורו ברביעית וי"ל דהתם כתיב שחייב בהדיא דכתיב ישמו יין נסיכם אבל הכא אמרינן שחייב בכלל אכילה וכי היכי דאכילה בכזית שחייב נמי בכזית ומאחי יום הכפורים דמלוי בשיעור דשתה ויקיש להו לרבנן דבפחות מכזיתא מ מלא לוגמיו לא מיתבא דעתיה. מניח בפרק כל שעה האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבל שאול אומר עד שיהיה שוה פרוטה וקי"ל כת"ק ומניח נמי האוכל תרומה פחות מכזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ואמרינן עלה לעולם דאיתם כי כיון דאיתם כמ כזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ומשמע מהכא שאם אין בה כזית ואין בה שוה פרוטה אינו חייב לשלם אפילו הקרן דפחות משוה פרוטה אינו ממון ולא ניתן לתשלומין:

ג אכל וחזר ואכל וכו'. אמ"ג דהכי איתא בתוספתא איכא למידק אמאי שביק רבינו תוספתא דפסחים דשאה וחזר ושתה בכדי אכילת פרס דמתחבר עונתא דיומן משיעור האכילה והשתיה שוין למה לא יהיו שוין בשיעור שהיימן וי"ל דלא שביק תוספתא דתרומות דאיתמרא בדוכתא תוספתא דאיתמרא לענין ממון בפסח וכן כתב רבינו לענין יום הכפורים וכן כתב פרק י"ד מהלכות מאכלות אסורות וח"ל וכן השותה רביעית סתם יינם מעט מעט או שהמתה את המתן בפסח או את הכלב וגמעו מעט מעט או שהה מתחלה ועד סוף כדי שחיית רביעית מצטרפין ואם לא אין מצטרפין הרי שהשוה תמן בפסח לשאר איסורין. וא"ה בשלמא הדברים אשר שיעורן בכזית ניחא דהתהי שיעור שהיימן ברביעית אין בפסח שתהיה שחיימן ושהיימן ברביעית. וי"ל כגון שגמע מעט מעט בהתהה כדרך הגרגרנין הילכך אפשר שהתה שחיימן ושהיימן כדי שיעור שחיית רביעית כדרך שחיית בני אדם. וא"ה שהרי רבינו פסק בתוספתא בהלכות שאר מאכלות אסורות פרק ח' מילולו שעשו חיזוק מעומאת גויה של דבריהם וכן נראה בכריתות דשמואל מתחיר עפי בשיעור עומאת אוכלין עומאין ומשקין עומאין מאשר איסורין ואע"ג דאיתותב התם יש לנו ללמוד שם לחלק ביניהן מאשר איסורין ושלא לדמות תוספתא זו וגם ה"ר יצחק ז"ל כתב בהלכותיו וא"ל בעומאת של דבר דאע"ג דאכילה ושחיה שוין בשיעורן הואיל והחמירו בשחיית יין של תרומה יותר מאשר איסורין שהן ברביעית הקלו בשחיית שחיתן שאם שהה יותר מכדי רביעית אלא לעתרן. והנכון אצלי לחרץ דברי רבינו דקשה מדיליה לדיליה ממה שפסק ח"ח מהל' מאכ אסורות הטומאה דבשלמא כל איסורין שבתורה עשה איסורין לפי שהנהנה הגרון ולפיכך אם שהה יותר מכדי שחיית רביעית הרי לא נהנה גרונו כשיעור רביעית יחד ולפיכך אין מצטרפין ופעור אבל גבי פסול הגויה אין בהגייה הגרון אלא בהתחבר המשקה בתוך הגוף וכל שהשהה כשיעור אכילת פרס מתחבר המשקה ופוסל את הגויה אבל ביותר מזה השיעור ראשון ראשון מתחלק בגוף ומתבטל ואינו פוסל את הגויה כן נראה לי:

ד התרומה ותרומת מעשר וכו'. פ"ב דערלה התרומה ותרומת מעשר של דמאי אחלה והבכורים עולים בתחד ומתה ומצטרפין זה עם זה ולריך לבריס ע"כ, אבל תרומה גדולה לא בעי לאפרושי מדמאי אלא נחשבו אלה ולכון נקראו תרומה ושיעורן שוה מצטרפין: ובן הדין היה וכו'. פ' האוכל (דף נה) משנה המעשר חומשין כן האוכל תרומה ותרומת מעשר ומעשר שני אלו מוסיף חומש והפודה נטע רבעי ומעשר שני אלו מוסיף חומש. ומ"ש רבינו שאין מחייבין על מעשר אלו חומש הייני מעשר שני של דמאי ומלה אלו קאי אדמאי ולא על האחד ופשוט הוא: אבל אמרו חכמים וכו'. הכי איתא עלה דמתני' אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר עשו חיזוק לדבריהם כאל תורה. וא"ה תרומה מעשר של דמאי מדרבנן ומעשר שני אם שאינו בכל דמאי נמי מדרבנן מ"ש דעשו חיזוק בתרומת מעשר ולא עשו חיזוק במעשר שני. וי"ל דתרומת מעשר דהוי בגופיה כאל תורה. ולדאי עשו חיזוק בכל דמאי אבל מעשר שני שאינו בכל דמאי:

אע"פ שנתן הדמים לא תאכל בתרומה עד שימשוך:

פרק עשירי

א זר אשאכל תרומה בשגגה משלם קרן וחומש. אע"פ שיודע שהיא תרומה ושהוא מוזהר עליה אבל לא ידע אם חייב עליה מיתה אם לאו הרי זו שגגה ומשלם קרן וחומש: **ב** אחד האוכל דבר שדרכו לאכול ואחד השותה דבר שדרכו לשתות ואחד הסך דבר שדרכו לסוך שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך. ואחד האוכל תרומה טהורה או טמאה בשגגה משלם קרן וחומש ואינו חייב בחומש עד שיאכל כזית שנאמר כי יאכל קדש בשגגה ואין אכילה פחותה מכזית. וכשם שאכילת תרומה בכזית כך שתייה בכזית:

ג *אכל וחזר ואכל. שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס ומתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית הרי אלו מצטרפין לכזית: **ד** התרומה ותרומת מעשר בין של דמאי בין של ודאי והחלה והבכורים כולן מצטרפין לכזית לחייב עליהן מיתה וחומש שכולן נקראו תרומה. ומן הדין היה שאין חייבין חומש על תרומת מעשר של דמאי שאין חייבין על מעשר [שני] שלו כמו שיתבאר. אבל אמרו חכמים אם לא יתחייב

ד השגת הראב"ד
*אכל וחזר ואכל וכו'. אמת הוא שכן מלא בתוספתא מצטרפין לכזית. ג"א אמת הוא שכן מלא בתוספתא אבל בתוספתא כריתות פרק אמרו לו אכילת מלא נראה שאף לשתייה נעיין כדי אכילת פרס וכן בתוספתא דפסחים כך הוא בכדי אכילת פרס.

ד א סמ"ג לא"ס:

קמ מיבעיא לן ביולה בקדשים מאי מיקו: **ן אין** טומאת ידים במקדש וכו'. בפרק קמא דפסחים (דף י"ע.):

ן מי שנטמאת ידו, אחת וכו'. מפנה בפרק מומר בקדש בתרומה אם נעמאת אחת מידיו מבריחה טהורה ובקדש מעביל את שתיהן אם נגעה ידו אחת בתרומה אבל אם לא נגעה זו בזו אינו צריך להעביל אלא הטמאה בלבד ומני והלל מפרש שהיל מעמאה את הבריחה בקדש אבל לא בתרומה. ומ"ש אבל לתרומה בעילה ידים בלבד טהרו מעמאה אם הבריחה בקדש ומני ידיו. מפנה פ"ב דתגיגה נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה ולקדש מעבילין ופירש"י לחולין ולמעשר ולתרומה די לחם בעבילה בכלי שאין בו אלא רביעית מים. ולקדש מעבילין אבל לאכול אלמים אי מעמא אי אפשר אם אפשר להחיים יש מעלה שצריך להעביל ידים במי שאה ואע"פ שאינם אלא אם אם ידים אלא נגעו בטומאה [דאוריימתא] המטמאה כל הגוף:

ח שלמה ובית דינו גזרו וכו' עד אף לתרומה. פרק קמא דשבת עלה י"ד (ע"ב):

וכתב הראב"ד ואח"כ גזרו על אבילת חולין שצריך נטילת ידים עב"ל. ואין מזה תפיסה על דבריו שאין כאן מקום דין נטילה לחולין וכו' ברכות שהוא מקומו כתבו. ומ"ש ואם נגע בתרומה בסוף זבים ומני ידיים בהדי הגך דפוסלין את התרומה. ומ"ש ונטרפה על טומאה זו. מימרא דאילמא בפרק קמא דשבת (דף י"ז ע"ב):

ט לט אדם דיו במפה וכו'. בפרק כל הבשר (דף ק"ז:) המיבו מפה לאוכלי תרומה ולא המיבו מפה לאוכלי תרומה ומפרש רבינו דלאוכלי חולין גרידא המיבו וכמ"ש בפרק [ששי] מהלכות ברכות:

י הואיל והידים שניות וכו'. זה מבואר על הטורים שקדם בסוף פרק שקודם זה שמשקה שנגע בשני הוא תמילה לעולם. ומ"ש אבל אין משקים אלו שנטמאו מחמת הידים מטמאים כלים זה על שורש מ"ש בפרק שקודם זה אין לך ולד טומאה שמטמא כלים אלא משקים טמאים בלבד והוא שיהיו אותם משקין טמאים

טהור כמו שיתבאר. ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא הרי הוא טהור בני חבורה זריזין הן: **ן** אין טומאת ידים במקדש. שבשעה שגזרו טומאה על הידים לא גזרו במקדש אלא הנוגע באוכלין טמאים וכיוצא בהן בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשים במקדש לא טמאן. ואם נגע חוץ למקדש ה"ז מטמא את הקדש ופוסל את התרומה כמו שיתבאר: **ז** מי שנטמאת ידו אחת ונגעה באחרת האחרת טהורה ונוטל את הטמאה ודיו. בד"א לתרומה אבל לקדש אם נטמאת ידו אחת ונגע בשנייה טימאה ושתיהן צריכות טבילה לקדש אבל לתרומה בנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו: **ח** שלמה המלך ובית דינו גזרו על כל הידים שיהיו שניות. ואף על פי שלא ידע בודאי שנטמאו מפני שהידים עסקניות. ולא גזר שלמה על הידים טומאה אלא לקדש ואחר כך גזרו חכמים שאחריו אף *לתרומה. ולפיכך צריך נטילת ידים לתרומה ואם נגע בתרומה קודם שיטול ידיו פסולה ונשרפת על טומאה זו: **ט** לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים ואין חוששין שמא יגע אבל לא יעשה כן בחולין שנעשו על טהרת הקדש או על טהרת תרומה גזירה שמא יגע לפי שאינו מקפיד עליהן: **י** הואיל והידים שניות אם נגעו במשקה עשאום תחילה. ואם נגעו משקין אלו באוכלין עושין אותן שני. ואם נגעו במשקין אחרים עושין אותן תחילה שהמשקין תחלה לעולם כמו שביארנו. *אבל אין משקין אלו שנטמאו מחמת הידים מטמאין כלים שעיקר טומאת הידים מדבריהם. וכן גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אוכלין טמאין

מחמת אב מאבות הטומאה ואם נתבאר ולפ"ז מה שמינו בפ"ב דטבול יום גבי קדירה שהיא מלאה משקים אם היו ידיו מקומצות הכל טמא לא אמקדירה קאי אלא אמשקה בין דחולין בין דתרומה אבל קדירה טהורה שאין משקים שנעמאו מחמת ידיים מעמאה את הכלים: **והראב"ד** כתב אבל אין משקין ג"א לא ידעתי מהו זה והוא סותר דבריו וכו'. מ"ש והוא סותר דבריו כלומר שהוא כתב שהמשקים תמילה אלמא מעמאין ועכשיו אמר שאין שמטמאין וא"ה לא כתב שאין מעמאין אלא אכלים אף זו שיבוש וכו'. וממהני על פה קדום מה מקום היה לו לומר שסותר את דבריו שדבריו מבוארים שלא כתב שאין מעמאין אלא לכלים ומה שהקשה עליו מפרק אלו דברים כבר הקשה עליו כן בפרק שקודם זה ומה לזרך לכפול הדברים וכבר כתבתי שם לייאב דברי רבינו: וכן גזרו חכמים וכו'. בפ"ב דתרומות וכרבי יהושע דאמר האוכל אוכל דאשון מטמא אחשון אינו שני ופתם לן מנא מוותיה בסוף זבים דמני לאוכל אוכל שני בהדי הגך דפוסלין את התרומה. ומ"ש ועל השומה משקים מעמאים וכו'. בסוף זבים מני לה בהדי הגך שפוסלים את התרומה. ומ"ש עד שיטבול. לומר דאינו צריך הערב שמש כמ"ש בפרק שאחר זה. ומ"ש ואם נגע באוכלים שאמש שלש. פשוט הוא דכיון דתנן שהוא פוסל את התרומה הוה ליה אוכל תרומה שנגע בו שלשי וכדתנן בפ"ב דטהרות השלשי שבתרומה פסול ואינו מעמא. ומ"ש ואם נגע במשקין וכו'. נתבאר בסוף פרק שקודם זה. ומ"ש אבל לא לטמא בסוף פרק שקודם זה:

וכתב הראב"ד ולא אפילו לטמא אוכלים של חולין שלא גזרו אלא לתרומה עב"ל. ואני אומר שזה דבר פשוט ומבואר בדברי רבינו בהמשך: ומפני מה גזרו וכו' עד במשקין שבפיו. פ"ק דשבת (דף י"ד.):

יא אינו מתטמא וכו' עד מצטרפין לרביעית. משנה סוף פ"ד דמעילה (דף י"ז:) ודעת רבינו דלא כר"מ דפיסול גוויה לאוד היא גזירה קדמונית ליפסל מלאכול תרומה ושיעורה כמלי פרס וגזירת ד"מ דבר הוי למגע ושיעור כביצה ולאפוקי מסברא זו כתב רבינו אינו ממטמא עד שיאכל מאוכלים טמאים כמלי פרס וכן דעת רש"י בפ"ק דשבת וכן נראה דעת ריב"ם: אבל מעט ושהה וכו' אם שתה מעט ושהה וכו'. בפרק ג' דכריתות (דף י"ג.):

אבל פחות מכשיעור וכו'. עם:

אשר שהרי אמרו דאלו דברים גזירה שמא יטמאו משקין שאמורי הכתוב מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכתם אלמא כלים נמי מטמאו:

יב אשה שהיא ראשון לטומאה וכו'. גם לאכול וכו' פחות פחות מכשיע

הנוסחא הנכונה בדברי רבינו גם זה עם המיבו לו מפני הסכנה ומשמע לרבינו דהמי היתר

פ"ט א הבא ראשו ורובו במים שאובים וכו'. כפוף זבים מני לה בהדי הגך דפוסלין את התרומה:

ומפני מה גזרו טומאה על אדם זה וכו'. בפ"ק דשבת (דף י"ד.): מבל א"צ הערב שמש וכו'. בפ"ב פרשת שמיני כל הנוגע בהם יטמא עד הערב ואין האוכל אוכלים עמאים ולא הפותה משקים עמאים עד הערב וכ"כ רש"י בפ"ק דשבת וכתב רבינו בהקדמתו לספר טהרות בפסקא אמרו שנטמאו במשקים עולין מידי עומאתן בו ביום וכפי"ל ממשקים פרה שינו כל הטעון ביאת מים מד"ש וכו' לאחר ביאתו מותר בכולן:

א הבא ראשון ורובו במים שיטבול. ואם נגע בא לטמא כלים. ומפני מה גזרו טו במים שאובים יפים דרך נקיות ו לא הטבילה שבמי מקוה והיו ראשון ורובו נטמא ונעשה כשני שבא ראשון ורובו במים שאובין וכן האוכל אוכלין טמאים והשוו ואין צריכין הערב שמש מפני ש אם התחיל השני עד שלא פסק זה עד שלא פסק זה ה"ז טהור. מלמעלה ועל רובו נפלו מן הצד במים שאובין ולא בא רובו או או מן הצד ה"ז טהור עד שיב האחר מים שאובין הואיל וחצי ומקצתן אינן שאובין או שנתער על הטהור או שבא בהן ומטאו לזה הטהור טמאנו אותו וטימ ובאין העכברים וקורעין את הכ כאלו נגעו בשני ונמצאו כל כו הקדש נעשו ידיו שניות ומטמ שביארנו הן מתטמאות מן הס מחוברין לספר. וספר שנמחק ו ויהי בנסוע הארון הרי אלו כ שהן דברי חכמה מטמאין את ועברית שכתבו תרגום או שנ ובדיו: **ח** הכותב הלל ושמע ל

א סמ"ג עס: [נ"ח בטבולה]:

פ"ט א הבא ראשו ורובו במים שאובים ו
י"ג.): וכתבו התוספות וא"ת מ
פוסק עד שיחזור ויטבול ותפסר שלה מין רבינו
לומר דכוונת רבינו היא לרמוז דלא בעי הערב ש
מדבריהם. עוד כתבו התוספות וא"ת מ"ש דבעו
בטבול יום. ותלמה לר"י דבטהור לא רצו לגזור
מים שחיבים אחר שטבלו במים חרוחים והיו נוחנ
דגיעין (דף ט"ז.) דעל טבול יום גזרו בביאה וכ"
דמקומות מ"ד. אך רבינו מולק בדין זה שהרי כ
ראשו ורובו ה"ז כמי לטומאה. עוד אני מסתפק
שמכר שיעור זה כי אם בנפילה אבל בביאה לא
במים שחוזים וטהור שנפלו על ראשו שלשה ליגין
מעטה זו הביאו אותה בסדר הזה אלא הזהירו של
טבול יום לטהור דבטהור לא גזרו כי אם בשאו
רבינו דבין בטבול יום בין בטהור נקט שיעור
שבתב ומסתבר דבא ראשו וכו' נמי כשלשה ליגי
כי. עוד הביא ראיה ממ"ש הרא"ש בסוף נדה
דהרא"ש כך היא גירסת התוספות בפ"ק דשבת

משנה למלך

זה דבני חבורה זריזים הם מאחר דקי"ל דכל יולה אינו מטמא משום דהוי ספק ידים דאוכלין לקולא וכשלמא בגמרא נתנו טעם זה לפסק כדי שלא נפשוט הבעיא אי גזרו טומאה ביולה לא אכל לפי המסקנא דבעיין לא מיפשיטא ואוכלין לקולא בכל ספק ידים לגאלי נ"מ טעם זה דבני חבורה ודוקא לומר שאם יבא אליהו ויפשוט הבעיא ויאמר דגזרו טומאה על היולה אע"פ בבשר פסח לא גזרו טומאה משום דזריזים הם. וגראה לדברן נמי נ"מ מטעם זה לפי שאני סבור דאף דספק דרבנן לקולא היכא דאיכא ס"ס לחומרא אוכלין לחומרא (עיין פ"מ מ"א סי' ע"ה ודוק) כגון הא דקי"ל דאיסור דגבל לגוף היתר ואיכא רובא היתר ולא ידעינן אי איכא ששים אוכלין לקולא משום דששים הוא מדרבנן והבע עכמך שיש כאן חמיכה אבל שהוא ספק אם אסורה מדרבנן אי לא ובפלה מחיכה זו לגוף אבל גמור וידעינן דיש בחמיכה זו המסופקת רוב אך לא ידעינן אם יש בה ששים דהשמא איכא ס"ס להחמיר ספק אם יש ששים ואח"ל דאיכא ששים אפשר דהחמיכה אבל עכמה היא אסורה אפשר דבכה"ג אוכלין לחומרא דלית לן למיתקנו מרי קולי ולומר דהחמיכה מבל עכמה היא היתר ויש ששים (א"ה עיין בדברי הרב המחבר פ"ד מהלכות ברכות בסוף הפרק ובפ"י מהלכות מקוואות דין י') ולפ"ז נמי איכא ס"ס דהוי יולה דבשר קדש ועוהר אי בפנול נגע באחד מהם ואינו יודע באיזה נגע איכא ס"ס להחמיר ספק שמא בעוהר אי בפנול נגע ואח"ל ביולה נגע לחומר

שלף על היולה גזרו אבל אם היה זה היולה בשר פסח פשיטא דידיו טהורים דהא ליכא אלא חד ספק דשמא נגע בעוהר ובכה"ג הוו ספק ידים דאוכלין לקולא ומבואר. אך קשה לדין זה מהא דתנן פ"ב דמקוואות מ"נ מקוה שנמדד כו' אבל בטומאה קלה כגון אבל אוכלין וכו' וירד לעבול ספק עבל ספק לא עבל ואפילו עבל ספק יש בו מ' אמה ספק אין בו פחיקו טהור. ופירש הרע"ב ואפילו עבל דהשמא איכא מרחי לריעותא שמא לא עבל כלל ואפילו עבל שמא קודם עבילה נתחבר אפ"ה פחיקו טהור הרי הדבר מבואר דאף דאיכא ס"ס להחמיר מ"מ יין דהוי טומאה קלה דהיינו מדרבנן אוכלין לקולא. אך תעיקרא דמילתא פירוש זה דהרע"ב אינו מוסכם לאפשר דמתמיתן תרי מילי קתני וכ"ל שהוא דעת הר"ם שכתב ואפילו עבל כלומר י"ל בו ספק עבל כו' כגראה דס"ל דמתמיתן מילי מילי קתני וכן הוא דעת רבינו בפ"י מהלכות מקוואות דין ו' שכתב ואפ"ה ספק עבל כו' אבל אם לא עבל אז שמעלת המקוה חסר לאחר זמן. שוב ראיתי בתוספות דעילוכין (דף ל"ה) ד"ה ספק עבל שכתבו הר ס"ם נקט משום רבותא דפיסול דאפ"ה בטומאה קלה טהור ודילא"ל פירש דאי אי קתני כו'. ולא דעתיה אי פליגי לענין דינא אי לא ומתמה אחר מאחרינ דבר"ם

שם נראה דאי אי קתני דוקא. (א"ה מתמלאנו בפ"י מהלכות מקוואות דין ו' יע"ש):

ן אין טומאת ידים במקדש וכו'. (א"ה עיין בפ"ב מהלכות פ"ד מהלכות ביאת מקדש דין ו') הגה

השגת הראב"ד

*לתרומה. ג"א ואח"כ גזרו על אכילת חולין שצריך נטילת ידים:

השגת הראב"ד

*אבל אין משקין. ג"א לא ידעתי מהו זה והוא סותר את דבריו וא"ת לא כתב שאין מטמאין אלא אכלים אף זו

השגת הראב"ד

*אבל לא לטמא כלים. ג"א ולא אפילו לטמא אוכלין של חולין שלא גזרו אלא לתרומה:

לא שהה בניתן והרי בין אכילה שלפני טבילה ושלאחר

יב אשה שהיא ראשון לטומאה וכו'. גם זה סס: **יג המעוברת** התירו לה לאכול וכו' פחות פחות מכשיעור וכו' אלא הרי היא טהורה. כך היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו גם זה סס המירו לעובדה לאכול פחות מכשיעור ואפילו עובדא מפני הסכנה ומשמע לרבינו דהאי היתר היא לענין שתיה לריכה טבילה:

פ"ט א הבא ראשון ורובו במים שאובים וכו'. כנסוף זנים מני לה בהדי הגך דפוסלין את המרומה:

ומפני מה גזרו טומאה על אדם זה וכו'. כפ"ק דשבת (דף י"ד.): מבל א"צ הערב שמש וכו'. בפ"כ פרפה שמיני כל הנוגע בהם יטמא עד הערב ואין האוכל אוכלים טמאים ולא הטומה משקים טמאים עד הערב וכ"כ רש"י בפ"ק דשבת וכתב רבינו בהקדמתו לסדר טהרות בפרק אמרו כלים שנטמאו ממשקים עולין מידי טומאתן בו ביום ובפ"ש ממשכת פרה שינו כל הטעון ביאתו מים מד"ס וכו' לאחר ביאתו מותר בכולן:

ושלאחר טבילה בבדי אבילת פרס הרי אלו מצטרפין: **יב** אשה שהיא ראשון לטומאה ומניקה את בנה הרי הבן טהור ולא גזרו עליו טומאה שאפילו תאמר שינק רביעית אפשר שיש מתחילה ועד סוף יתר מבדי אבילת פרס שהרי אינו יונק בבת אחת: **יג** המעוברת התירו לה לאכול אוכלין טמאין פחות מכשיעור. ואע"פ שהיא אוכלת הרבה מפני הסכנה. ואינה צריכה טבילה אלא הרי היא *טהורה:

ב מי שנפלו עליו וכו' עד ה"ז טהור. כפ"ג דמקוואות: נפלו על ראשו וכו' וכן אם בא ראשו כו'. מוסקמא פ"ג דמקוואות ויש מסרנין לשון בספרי רבינו מט"ס וכך היא הנוסחא הנכונה לו שנפלו על רוכו ולא על ראשו לו שנפלו בלבד מלמעלה:

ג הבא מראשון וכו'. בעיא בפרק שני דגיטין (דף ט"ז.) ופסקה לקולא דמידי דרבנן הוא:

ד היו שלשת הלוגין וכו'. מוסקמא פ"ג דמקוואות ופ"ז דפרה:

שלשת לוגין אלו וכו'. שם:

ה בראשונה היו מניחין וכו'. פ"ק דשבת (דף י"ד.). ומ"ש ולא עוד אלא מי שהיו ידיו טהורות וכו' עד שהם דברי חכמה מטמאין את הידים. פ"ג דידים ובפ"ק:

ו ומ"ש בשהם מחוברים לספר וכו'. בפרק כל כתבי [קט"ז.]:

ז תרגום שבעזרא וכו' עד ובדיו. בפרק רביעי דידים:

ח הכותב הלל ושמע וכו' עד אינם ומ"ש

פרק תשיעי

א הבא *ראשון ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין הרי הוא כשני לטומאה עד שיטבול. ואם נגע באוכלין עשאן שלישי. ואם נגע במשקין טמאים עשאן תחילה לטמא אוכלים ומשקין אחרים אבל לא לטמא כלים. ומפני מה גזרו טומאה על אדם זה. מפני שהיו טבולי יום טובלין במערות שמימיהן רעים ואח"כ היו רוחצין במים שאובים יפים דרך נקיות ופשט המנהג כך עד שהיו רוב העם מדמים שמים שאובים שרוחצין בהן באחרונה הן שמטהרין לא הטבילה שבמי מקוה והיו טובלין בולזול בלא כוונה. ולפיכך גזרו שכל שבא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו על ראשו ורובו נטמא ונעשה כשני לטומאה. אפילו טהור שאינו טבול יום אם נפלו על ראשו ורובו שלשת לוגין מים שאובין או שבא ראשו ורובו במים שאובין ה"ז כשני לטומאה עד שיטבול. טבל אינו צריך הערב שמש מפני שעיקר טומאה זו מדבריהן. וכן האוכל אוכלין טמאים והשותה משקין טמאין וטבל אינו צריך הערב שמש וכן כלים שנטמאו במשקין כיון שמטבילין טהרו ואין צריכין הערב שמש מפני שטומאות אלו עיקרן מדבריהן: **ב** מי שנפלו עליו ג' לוגין מים שאובין משני כלים או משלשה אם התחיל השני עד שלא פסק הראשון מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. נפלו מארבעה כלים אין מצטרפים ואף על פי שהתחיל זה עד שלא פסק זה ה"ז טהור. נפלו על ראשו אבל לא על רובו או שנפלו על רובו ולא על ראשו או שנפלו על ראשו בלבד מלמעלה ועל רובו נפלו מן הצד או מלמטה ה"ז טהור עד שיפלו על ראשו ועל רובו הסמוך לראשו כדרכו. וכן אם בא ראשו במים שאובין ולא בא רובו או בא רובו ולא בא ראשו או שבא ראשו בלבד ובא משאר גופו ורובו במים שאובין מלמטה או מן הצד ה"ז טהור עד שיבא ראשו ורובו הסמוך לראשו כדרכו: **ג** הבא מראשו ורובו החצי במים שאובין ונפלו על החצי האחר מים שאובין הואיל וחציו בנפילה וחציו בביאה טהור: **ד** היו שלשת הלוגין שנפלו עליו או שבא בהן מקצתן שאובין ומקצתן אינן שאובין או שנתערב בהן יין דבש וחלב ה"ז טהור עד שיהיו השלשה כולן מים שאובין. שלשת לוגין אלו שנפלו על הטהור או שבא בהן וטמאוהו כיון שנעשה כשני לטומאה הרי המים האלו טמאין שהרי נגעו בשני והרי אלו המים אומרין לזה הטהור טמאנו אותו וטימאנו: **ה** בראשונה היו מניחין כברות של תרומה בצד הספרים ואומרים זה קודש וזה קודש ובאין העכברים וקורעין את הספרים לפיכך גזרו שכל תרומה שתגע באחד מכתבי הקדש נטמאת והרי היא כשלישי לטומאה כאלו נגעו בשני ונמצאו כל כתבי הקדש פוסלין את התרומה כשני. ולא עוד אלא מי שהיו ידיו טהורות ונגע באחד מכתבי הקדש נעשו ידיו שניות וטמטאין את התרומה ואת המשקין. ואע"פ שאין הידים מתטמאות אלא מראשון לטומאה כמו שביארנו הן מתטמאות מן הספר: **ו** רצועות תפילין עם התפילין וגליון שבספר שלמעלה ושלמטה שבתחלה ושבסוף כשהן מחוברין לספר. וספר שנמחק ונשתייר בו שמנים וחמש אותיות. ומגילה שכתוב בה מן התורה שמנים וחמש אותיות כפרשה ויהי בנסוע הארון הרי אלו מטמאין את הידים. ולא דברי תורה בלבד אלא כל כתבי הקדש אפילו שיר השירים וקהלת שהן דברי חכמה מטמאין את הידים: **ז** תרגום שבעזרא ושבדניאל הרי הוא מכלל כתבי הקדש. אבל תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום או שכתב כתבי הקדש בכתב עברי אינן מטמאין את הידים עד שיהיו כתובים אשורית על העור ובדיו: **ח** הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בו אף על פי שאינו רשאי הרי אלו מטמאין את הידים: **ט** המשיחות והרצועות שתפרן

א סמ"ג סס: [נ"ש כטובלה]:

משנה למלך

פ"ט **א הבא** ראשון ורובו במים שאובים וכו'. הנה שמי גזירות אלו הובאו בפ"ק דשבת (דף י"ג:) ומתני דמוסקפות וא"ת מ"ל שהוא טובל יום ו"ל דלפי' הערוך שמטו פוסל עד שיחזור ויטבול ואפשר שלמה כיון דרבינו במ"ש בחלוקה הראשונה עד שיטבול. אבל יותר נ"ל לומר דכוונת רבינו היא לומרו דלא בעי הערב שמש דבריו מפני שטומאותה אלו עיקרן מדבריהם. עוד מתני דמוסקפות וא"ת מ"ש דבטהור לא גזרו כי אם בנפל ולא גזרו ממי בביאה כמו בטבול יום. וגראה לר"י דבטהור לא רלו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה ממי שרגילים להפיל עליהם מים שחוצים אחר שטבלו במים קרוחים והיו נוחמים עליהם שלשה לוגין מים שחוצים ע"כ. וכ"כ בפ"ב דגיטין (דף ט"ז.) דעל טובל יום גזרו בביאה וכ"ש בנפילה אבל טהור דוקא בנפילה וכ"כ הר"ש פ"ג דמקוואות מ"ד. אך רבינו מולק בדין זה שהרי כתב אפילו טהור כי אם נפלו על ראשו וכו' אי אבא לראשו ורובו ה"ז כשני לטומאה. עוד אני מסתפק בדיעה אלו בשיעור זה בשלשה לוגין לפי שלא ראיתי שנזכר שיעור זה כי אם בנפילה אבל בביאה לא החזיר שיעור. והנה בסוף זנים תנן הבא ראשו ורובו במים שחוצים וטהור בשבלו על ראשו שלשה לוגין מים שחוצים וכן בפ"ק דשבת ובפ"ב דגיטין שהביאו מבנה זו הביאו אותה בסדר זה שלא הזכירו שלשה לוגין כי אם בנפילה. ואין לומר שהחילוק הוא כין טבול יום לטהור דבטהור לא גזרו כי אם בשלשה לוגין אבל בטבול יום לא הא ליתא וכמבואר בדברי רבינו דבין בטבול יום בין בטהור נקט שיעור זה דשלשה לוגין בנפילה. ולאחמי נחיי"ם בסוף זנים שכתב ומסתבר דבא ראשו ורובו נמי בשלשה לוגין הוא כיון דהא בהא תליא וכן מוכיח בשון הרמב"ם כו'. עוד הבית ראיה ממ"ש הרא"ש בסוף נדה דברים בפ"ש ומתני ע"ג שלשה לוגין כו'. ובגרסא זו דהרא"ש כך היא גרסת התוספות בפ"ק דשבת ובפ"ב בגיטין. אך עדיין אני סבור לומר דוקא עיקר הגזירה היתה שהיו מפילים על עצמם שלשה לוגין שזהו השיעור למי שרולה להפיל על עצמו כדי להעביר הסרתון ומזה בנפילה בזה השיעור אך בביאה אפשר דאפילו פחות מזה השיעור דבל שהוא דרך ביאה לא נמנו חז"ל שיעור ודברי רבינו הכי דייקי שהוא מחלק בין נפילה לביאה (ת"ה עיין בפ"ש הרב המחבר לעיל פ"ג מהלכות פרה תדומה דין י"ח). הן אמת שדברי רבינו שבדין ד' פסטן נראה דבין בביאה ובין בנפילה השיעור הוא שלשה לוגין. ומ"מ יש לדחות דלא קאי אלא לאמר דסמיך ליה דהייט שנפלו עליו. שזה דאיתי בפ"ק דמכות (דף ד.) דאמרינן תכיח מלאה מים שנפלה לים הגדול העולה שמא לא אלאה לו עלאה לו עלאה חייטינן לשלשה לוגין אלא יהיו נמקנים אחר. ופירש"י לא עלאה לו עלאה שמא כל מים שהיו בתנים עומדות יחד ושמא בא זה ראשו ורובו במים שחוצים הם אחד מן הפוסלים את התרומה. והגראה דרש"י ס"ל שדין זה לא נאמר כי אם אחרומה מטום דלחלין הא קי"ל דמקוה שיש בו מרבעים סאה ונפלו בו שלשה לוגין לא פסלוהו ופשיטא דלא גרע יש הגדול ממקוה שלם אלא דהכא מטום לחא דתרומה נגעו בה דאמר שהטעילה היא כהוגן מ"מ אינה למיתם שמא בא ראשו ורובו בשלשה לוגין מים שחוצים. ולפ"ז יש לומר מטעמא זו דאף בביאה נאמר שיעור זה דשלשה לוגין. וא"ת מאי אינה דנקט הטובל שם לא עלאה לו טבילה המשמע דמיירי בשהיה עומד כבר מין דלא מייתי אלא לתרומה לומא דאפילו טהור שטבל שם פוסל את התרומה וי"ל דש"ל לרש"י כר"י דבטהור לא גזרו כי אם בנפילה ולא דרך ביאה ודין זה לא שייך כי אם דרך ביאה כמבואר ועיין לקמן פ"ו מהלכות מקוואות דין ו' בתי"ש מדן ז"ל:

ה נעשו ידיי שניות בו'. מגן בפט"ו דכלים משנה ו' כל הספרים מטמאים את הידים חוץ מספר העזרה ופירש הרע"ב ס"מ שכ"ג קורא בו ביום"כ לבוקר לאיפס שמא יעם אוכלין

תוספתא

פסחים פרק ראשון

א (א) **אור** לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר אין בודקין (ב) לא לאור החמה ולא לאור הלבנה (ג) אלא לאור הנר (ד) [לפי (ה) שבדיקת הנר יפה מרובה] (ו) אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ז) (פליגיה ח) והיה בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר (מצלי כ) נר אלהים נשמת אדם (ט) : ב בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף (י) שורה החיצונה הרואה את הפתח (כ) [העליונה] הרואה את הקורה (ו) [אבל שלמטה הימנה ושלפנים הימנה אין צריך בדיקה ח] ב"ה אומרים (ז) [שורה החיצונה היא] העליונה הרואה את הפתח ואת הקורות (ח) שלמטה הימנה אבל (ט) שלפנים הימנה אין צריך לבדוק : ג (י) חורי הבית העליונים (יא) [ותתחתונים] היציע [והדות וגג הבית] וגג המגדל (יב) [בית הכתן בית הבקר ובית העצים ובית האוצרות אוצרות של יין ואוצרות [של] שמן (יג) [ואוצרות של תבואה] אין צריך לבדוק רשב"ג אומר (יד) מטה (טו) [החוצצת] את כל הבית (טז) [והיו תחתיה עצים ואבנים] בודק [את] צד החיצון ואין צריך לבדוק [את] צד הפנימי : ד (יז) היוצאין [בו] בשיירא (יח) [והמפרשין] בספינה לפני שלשים יום אין צריך לבדוק בתוך ל' יום בודק ומשכים והולך לדרכו : ה ר' יהודה אומר משום רבן גמליאל [שתי] חלות (יט) של תודה פסולות מונחות על [גב] האצטבא כל זמן (יט) [שהם מונחות] כל הנעם אוכלין הלין נטלה אותם מהן כל העם אוכלין תרומה ניטלו שתיהן ג' שורפין אלו ואלו (יט) [שורפין תרומה תלויה טמאה וטהורה] כאתת (יא) ד"ר"מ (יב) [וחכ"א תלויה בפני עצמה וטהורה וטמאה] בפ"ע אר"ש לא נחלקו ר"א ור' יהושע על הטהורה ועל הטמאה (יג) [ששורפין זו בעצמה וזו בעצמה] על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר"א אומר תשרף זו [בעצמה וזו בעצמה] ור' יהושע אומר שתיהן כאתת (יד) א"ר יוסי אין הנידון [זה] דומה לריאה (טו) [בשר] שנטמא בולד הטומאה (טז) [עם בשר] שנטמא באב הטומאה (יח) [שניהן טמאין] אלא שזה טמא טומאה הטורה וזה טמא טומאה קלה (יט) [וכן שמן] שנפסל בטבול יום (כ) [ובגר] שנטמא בטמא מת (כא) [שניהם טמאים אלא שזה טמא טומאה חמורה וזה טמא טומאה קלה ואני אומר ששורפין תרומה (יד) שנטמאת בולד טומאה] עם תרומה שנטמאת באב הטומאה אע"פ שמוסיפין [לה] טומאה

הגהות הגר"א (ח) ולא לאור האבוקה : (ט) מפני שאור הנר יפה לבדיקה : (י) שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר ויחפש בגדול החל ואומר : (יא) חיפש כל חדרי בטן : (יב) והעליונה : וחלקה : (יג) ועצים ואבנים מונחים התחתיה : (יד) והמפרש : (טו) שמונחות : (טז) י"ד שהל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות ובערות : (יז) ר' יהודה אומר מהרות בפ"ע ותלויות בפ"ע וטמאות : (יח) שאין שורפין על התלויה ועל הטהורה שעורפין : (יט) בשהעידו רבותינו על מה העידו אם על הבשר : (כ) שעורפין אותה עם הבשר : (כא) זה מסא הה מסא : (כב) אם על השמן : (כג) שנדמעלקין אותה בגר : (כד) זה פסול הוה מסא אף אנו סורים בתרומה שנטמא בולד הטומאה שרפין אותן : (כה) אבל היאך נשרוף התלויה עם הטמאה נמצא זה נטמא ר"ה נטמא הה שמא יבא אליהו ויטהרנה : (כו) ר"א אומר כותה הבבלי וכל מיני כותה אסור למכור לי' יום קודם הפסח : (כז) תוך זמנו עובר עליו ל"ו יום קודם הפסח : (כח) רש"א : (כט) לא תעשה חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אל"ע עליו בלא כלום תוך זמנו עובר עליו בכרת ובלאו ולא לא הוזיר אשם הלוי משעמה שאסור באכילה אחר בתנאה : (ל) פסוד מן המשלומין ומרמי עצים לכהן דברי ר"ש ריב"ג מחייב : (לא) ומה : (לב) בתרומה מטאה : (לג) הסקה האסר בזה : (לד) לא : (לה) הסקה הא : (לו) ועצים שנטמאו : (לז) הסקה בר"א בספריש תרומה והמחייבה אבל בספריש קדש : (לח) הסקה בר"א בספריש תרומה ולא המחייבה אבל בספריש קדש : (לט) המטמאה והשותה : (מא) אחר ואבל אם יש מאכילה הראשונה עד : (מב) אכילת פרס : (מג) הרור ושתה : (מד) המטים :

אור הגנוז

פרק א (א) סתורה ואם : (ב) ר' תיבות הללו לא גרס בכ"י : (ג) מכאן ועד חמץ של נכרי לא גרס בכ"י :

נוסחאות כ"י

(ח) וחכמים אומרים : (כ) שלמטה : (ג) אלו ואלו שורפין : (אח"ו מתחלת הלכה ד שורפין תרומה פוטרה ומטמא ותלויה כו' : (ד) פסח : (ה) ששלש :

חסדי דוד

פרק א אור (לחרגשב עבר כו' . מתניתין היא לגלה מנוס דלא חוסקן לחעשין לפרס שהרוח לל ייב ובדהוה דמיינו לילה לפי שאבר אינו אחיר יפה לגלה בלילה בבדיקת בדיקה ובדיקתה בדיקה לגבוה לגבוה ביום ייב אין לו לבדוק בחמה דאין הורה יפה לבדיקה לגלה מנוס אלעזרו ובודק בגר : בגמרא ולא לאור הלבנה מתניתא מנוס דמי לבנים בחורים ובדיקה ואינו יפה לבדיקה ועוד הרבה עעמים בגמ' : יפה מדובה . מלומר שהרבה יפה לבדיקה ל"ב בדיקה ובן הביה בגמ"ל ואחיה בפסוקו : בגמרא . אף מיבדקו בכוחה לא ימצאו אין אלמא דיפה הוא לבדיקה ולהיה נמוכה לגלה דיי"ל לחדבה אבוקה דיוהלבנים קא מדבר שלא יתפס דיוהלבנים רק בגרות דעון רבה מבדקה שון אחיה לא מבדקה : ואומר . מבלן ראיה נמוכה דבחיב מיפה דקה חופס בה מדרי בשן בל מה בבלב הנסחרות הרבה ולילה לאפופים דמתן דבר הוה מבוס דבחיב לא ימצא בבהיבם ובחיב בבגיעון ויחפש בגדול החל ובקמן בלה ומצא הבגיע אלמא בדיבה מבלה בחפוס הוה ואפוס לעפון מחפש דיוהלבים דגר הייב מבלה בחפס בגר בחיב בגר אמלא בפסח דבר ובכל : ב מרבה . מוסדרות בו הרבה הבנים יין זה על גב זה שורות שורות מן הלחן עד הקרום ובפס בחיב לבדוק דלפפמיה הבמס בכנס בחמלע בטורה ופרו בידו לבדיה יין לבעודה ואין בחיב בדיקה אלא שורות התחתונות בפס חייבין בבמלה מתן ואלינו בזה בייש וביש : בל המרבה . בחיב בדיקה הוה מבוחר בחמבה ומבלר בלן דבחיב שני שורות במון בייש יוני : בחתונות . בל הבחנות הבחונות בשורה הבחונה : בעליונה . בל הבחנות הבבחונות בגד הקרבה עד הבחלו : שלמטה ממנה . מן הבורה הבחלה לה הקרבה : בלפנים ממנה . מן הבורה הבחלה בפחה : אינ בדיבה . דאין חדבן שיפול בפ מתן: בחיונה . לד הבחה שבחיב בייב בעליונה ובלפם לבל הבורות בחלבות מלמעלה למטה ומלבנים לתן : ובלמטה בחמנה . לבד הקרבה אבל לה בל הבורות בחחתות בפחה : בלפנים . לבד הבחל: לבדוק . לה הבורה בעליונה שבלד הקרבה : ב בעליונה . שלין יבי לבם שלעות בם ומבונין יותר מבלי שלין דבר בחבחם בם מתן : בחיבש . בגמרא לחיבה בג בחיבש ובן בגיב הבבחלה בו מתן : בהוה . בגין שבחתן הבבבלה הבבחלה בה בגיב בבן בבחי לחבה : בגרם בבן בבחי בבחלה בו מתן : בל עלין חוכם בבבל בחלבלן ובחבבין בל יום בדם בפסח ובבחלה לחבור בימי בפסח לה בחלב בבבלן בבן בל יום בדם בפסח ובבחלה לבבלן בבחלבלן : בל יום בבחלה בבבלן בבחלבלן בבבלן בבחלבלן בבבלן בבחלבלן

*מוסף רש"י
ראה בסוף הכרך

לעזר רש"י
קיטור"א
[קיטור"א].
כוזייה (פצע מזוהם).

עיטוזין כמי מעילה יז: [מקואות פ"ו מ"ז]

רבינו גרשום

כו': כשאין בתרומה בברכה כפטירה בגון שנפל מן הגג ונתקע והשיבא קא בני לתרומה לרמייה נמי לערות ובעיה בשפחה בכוזיה אפילו בברכה דפטור כשאין בתרומה בעריות דפטיר והיינו עשו פתרון כשאינו פתרון דקאמר והני נמי אין פתרון בברכה בשפחה פטור ישן בברכה בשפחה דפטיר כיון דכל הערייות דפטיר בתרון אחד ניעור ואחד ישן ישן פטור: ונעור ניעור וגעור שלא בברכה בשפחה דפטיר כיון דכל עריות דפטיר דעריות לא הוי אלא אין פתרון כראשון וישן אבל פתרון שלא בברכה הייב בעריות דלא כתיב בהו אשה שבבית ותשתא פתרצו לה עשו טפר בעריה כולהו עריות לפטורה:

פליק פירקא

אמרו לו שנים אכלה חלב: כזית מבוא המאה: עד איסור אכל כו' מבוא אשם תלוי: דספק הוא הוצאל וסכרתיש זה את זה ובהא עדות אשה נאמנת: דסדרי לה בשפא מן אי דכתיב אי הדרש אלוי פ"מ עד אחד אומר אכל ואינא אומר לא אכלתי: פטור מקרבן דהא ארם נאמן על עצמו בדבר מפאה עדים דהכי אסרינן בגמרא דהכי אמרינא לה לרבנן וכ"ש הכא דלימא אלא עד אחד: אם הבאתו ב' לסיתה: שאם העידהו בדבר שהיב מיתה מסיתין אותו על פיהן ואעפ"י אם מכחישן הוא לא יכאתו לקרבן הקל שהוא קל לגבי מיתה ואע"ג דמכחישן הוא אסרו לו לא אלא פטור הוא שזה שהוא אומר לא אכלתי אינו מכחישן שאם יודעה יאמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ומזיד שיכול לומר כן כשאמר לא אכלתי פטור: קרבן אבל שיוק משתתף לחד מיחייב

ובש"ס כי שתיק לתרי דמחייב קרבן ותאי מבעיתא מצדון לשרק ולא איצטרך למיפר רישא: ואלא דקא מכחיש לה' ברישא דאפ"ה דבי מבוא המאה ומני מ' מאיר דאמר הכחשה כו': אבל לרבנן פטור: דהינו דקל דאמ"ל בתר קאמר' ובאו ואמרו לה: ניישאה שלא ברשות ב"ד שלא הוצרכה לשאל רשות אב"ד שפני שנעסה על פי שנים עדים מוזהרת לחזור לו דאינו דומה לבעלה לרצון דאשורה לבעלה אלא הויא כי נבעלה באונס דאמר הוה לה לסדקי תו מאחר שאמרו לה ב' עדים מה בעלך: מבלל דרישא דקתני מצא בזה ובזה כגון בעלת ברשות שלא הוה לה אלא עד אחד והוצרכה ליטול רשות אב"ד ליגשא ואמאי אסורה לבעלה דרישא כי נבעלת בדבון לאחר דהוה לה דלא הניגשא אלא ע"מ שנים אלמא האי דאמרו לה דרישא עד אחד הוא: מוף סוף מאי קבל"ל דרישא הא מן מצעתא שבעתון מינה: לעולם דלא קא מכחיש ליה (ל) בריקתני בפיעתא פטור: דהא אי הוה יכול לומר אי הוה משמע לו שהוציאוהו אחרים מאי הוצע אלוי לומר שצריך שתהא הודעה אלוי לומר שצריך שיזכר אלוי אם מכחישו אבל אם מכחישו פטור: ואמרינן התם בפיפא דאמר אמ' אין מכחישו אלא שתקן כשיאמר לו עד אחר אבל הלב יהא פטור חל אי הודע אבל הלב בין בעד אחר בין ע"מ קרוב בין ע"מ אשה ואינו מכחישו הייב: (כ) מ"מ דרבנן ליישפטם מינה אמוראי: אי אמרי ליה בפטאה ובגמרא לפקרעי הקרבן ותוא אומר לא נמטאתי: אפילו בפטאה נמי אדם נאמן ופטור ולא שנא פטאה חדשה דאמרי ליה נמטאה דיום ואיום ובגמרא לפקרעי ולא שנא

הגהות הב"ח

(ל) נגמ' לא תיתרו לו לתוכל פחות: (ג) שם כי מיתת לא מתיכבר מיתכבר בטיפה המלוכלכת וכי בלא בנית: (ד) שם הכיון הוא דיה תנן הלב מבה וכו' בלא לרגון הלב בטמה: (ה) רש"י דיש לומר מכלל וכו' לומר לא תיכבר לו לתוכל פחות: (ו) רש"ל הכא לא מתיכבר וכו' דכל הלב עבר לא קיימא: (ז) ר"ה לומר וכו' על פי הדר: (ח) ר"ה תלא תמר וכו' לא מתיכבר לא מתיכבר ר"ב ר"ל הלא פטור וקל:

א"א בשלמא ר' מאיר לחומרא. דאפילו ביומר מכדי אכילת פרס דקתמרי ליה רבנן לעולם אינו חייב ביומר מכדי אכילת פרס אלא עד שתהא שהיית אכילתן כשיעור פרס: אלא אי אמרת ר' מאיר לקולא. קאמר דאפילו בכדי אכילת פרס לא מצטרף אם הספיק ביומרים ורבנן בעו לאחמורי אפי' עד שיעשה הכי מיבעי להו לאימור אם שהה כדי אכילת פרס חייב ומשמע תע"ג דהספיק: בחלבים ובנבילה. אכל שני אכילת זיתי אלב לו עגלה: אוכלין טמאין. שיעורן לפסול את הגוף נאלי פרס: ומשקין טמאין. פוסלין את הגוף בהכיעית: אפילו כל היום כולו. שהה באכילת אלי פרס ובלבד שיאכל כל זית וזית בשני כגדי שהיית אכילת פרס: לא התירו לאוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול. הואיל ואינו צריך לטבילה ולקמן מפרש אלי מיכפא ליה: התירו לה כו'. מפרש לקמן: למגע טמא מת. לאשה שנגעה בטמא מת: חיובתא דרבנאי. דאמר כל זית וזית כו': איטמי (ה) מחלב. דבשלמא המגע שנגע בה לא מיטמא בגה שהיא שנגעה בטמא מת הוא דאשורה ואין אדם ולוים יז) המטמא אלא מאב הטומאה אלא יח) המלב אינו מטמא דאפילו אינו אלא אכל פרס מוכלין אלא מאב הטומאה כדי אכילת פרס דהיינו כל הזית: (ו) לאכל פחות מכשיעור לירד ולטבול. כדי אכילת פרס: ולטבול יד ולטבול ועלה והשלימו מצטרף דתירו: (ז) לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה. כל המשקין מצטרפין לפסול את הנוייה ברביעית בכדי אכילת פרס כיצד שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה ועד סוף שתיה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין יותר מבאן אין מצטרפין לא: (ח) התירו לה לאכול פחות מכשיעור לירד ולטבול יד וטבל ועלה והשלימו מצטרף דתירו: (ז) לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה. כל המשקין מצטרפין לפסול את הנוייה ברביעית בכדי אכילת פרס כיצד שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה ועד סוף שתיה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין יותר מבאן אין מצטרפין לא: (ח) התירו לה לאכול פחות מכשיעור לירד ולטבול. אכל ד' אפילו

מתני' בפיקין [דף עב:] האוכל כל כמותם הגסה ביום הכפורים וגרעינתה והשותה מלא לוגמין חייב. כל האוכלין מלטרפין לכותבת וכל המשקין מלטרפין למלא לוגמין האוכל ושותה אין מלטרפין הרב אלפסי ז"ל לא כתב משניות אלו בהלכות שלפי דרכו ז"ל כל שיש איסור

רש"י

בני יוי: אם מחמת שכנת עקרב. מקום שיש נחש לעקרבים מותר לכל אדם לנשוך: מתני' אין מעגין אותן. אין מיחיין למעוג מהן מאכל: מתאנין אותם. לעשות לפני שנה שיש אותם לפני בין ב"ש לנקבה וכי"ל לזכר שדרך תימוקות להביא שתי שנות בשתים שנה ויום אחד הסייגו בתוך שנת י"ג והוא פרקן לשונאין ותימוקות לי"ג שנה ויום אחד נמצאת שנת י"ד פרקן לשונאין ושנה י"ג היא הנשה הסמוכה לפרקן ושנת י"ג היא לפני שנה הסמוכה לפרקן: לו לפני שתים. (א) שנה שהיא לפני שתים שנה סמוך לפרקן דהיינו אלם שנים לפני פרקן: גמ' הנחת לפני שתים. דהיינו נ' שנים מגמרא מתאנין לפני שנה דהיינו שתי שנים מינבגיא: בחולה. (ב) תשוב כתי: אמר רב הונא בן מ'. לגריא שנבגרה שנה שמונה ונכנסה לתשע ובתימוקת כלמסיים מילתיה דהוה שנת תשע ד' שנים לפני פרקה וכן הנשה לחולה שנבגרה שנת תשע ונכנסה לתוך י' (ג) וכן י"ד לתימוקת הולה ונכנסה ל"ב משלימין מדרבנן בן י"ב ונכנס ל"ג משלימין מדאורייתא שהיא פרקה בתימוקת ובגריאות וחמולות שוות בו: ורב נחמן אמר כו'. לא פליג רב נחמן אדרב הונא והלא היא מלא

מר

שיעוריה אלמא כי אמרינן כזית עם גרעינתו הוא משמע וכיון שכן אמאי אצטריך למתני הכא וגרעינתה איכא למימר דהייט טעמא משום דאמרינן בירושלמי דצריך למשך חלצה לומר החלל אבין האוכל שבכותבת וגרעינתה ומש"ה אצטריך למיתני כמוה וגרעינתה דאי תנא לכותבת הגסה שתמא ה"א כמוה וגרעינתה ומחלצה ובגמרא שקלינן וטרינן בשיעורה דכותבת הגסה דאיכא מ"ד דשיעורה דכותבת הגסה יתירה מבכילה ומסקנא דכותבת הגסה פחותה מכבילה ואתי"ג דלא איתפרש בגמרא כמה היא פחותה ממנה מכאברא שיש לנו לטין אמינה פחותה ממנו אלא מעט דכיון דחד תנא אמרא אמר יתירה מכבילה לא מפלגינן מינה מאן דפליג עליה ואמר פחותה מכבילה אלא פחות שבשיעורין ומאלא שיעור כותבת הגסה פחות מעט מכבילה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' שני מהלכות שביתת עשור: **והשותה** מלא לוגמין. מפרשין בגמרא דלא מלא לוגמין ממש אלא כל שאלו יבלקנו לגד אחד וירלאה כמלא לוגמין והכל לפי מה שראוי. אדם ומוכח בגמרא דהאי שיעורא באדם בינוני פחות מרביעית לוג ומיהו לא קאימנא אפיר באחי פחות מרביעית כמה הוי בגיר מיניה: **ולעניין** גרופן של אוכלין. תנן כל האוכלין מלטרפין לכותבת ומוכח בגמ' שאם אכל מעט וחזר ואכל מלטרפין כל אלא שהה בין אכילה לאכילה לאכילה אחרונה יותר מאכילת פרס אבל כל שהה יותר משיעור לא הוי מלטרפין לכרת ומלקות ומיהו אסורה לתרוייהו מיהא איכא דקי"ל כר' יוחנן דאמר אחי שיעור אסור מן התורה ושיעורו של אכילת פרס לדברי רש"י ז"ל ד' ביצים שכך בפפחים (דף מד:) דאכילת פרס הייטו ד' ביצים אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות שביתת עשור כדי אכילת שלשה ביצים ומתלוקתן תלויה בסוגיא אחת שבפרק כיצד מצטרפין (דף פג:) ואין זה מקומה:

ולעניין גרופן של משקין הא תנן דכל המשקין מלטרפין למלא לוגמין ומיהו אם שהה ושהה מעט וחזר ושהה לא איתפרש הכא בגמרא בתי זה שיעור של שהיה הן מלטרפין לחיוב כרת והרמב"ם ז"ל כתב בפרק המזכר שהה מעט וחזר ושהה אם יש מתחלת שהיה לראשונה עד סוף שהיה אחרונה עד כדי אכילת פרס מלטרפין שהה ושהה וחזר ושהה אם יש מתחלת שהיה לראשונה עד סוף שהיה אחרונה כדי אכילת פרס מלטרפין ואם עלו אין מלטרפין ופסקה הרב רבי יצחק בן גיאת ז"ל ומיהו איכא למידק דהא תניא בברייתא בפרק אמרו לו (דף יג.) כל המשקין מלטרפין לפסול את הגויה ברביעית בכדי אכילת פרס כיצד שהה ושחזר ושהה אם יש מתחלת שהיה לראשונה עד סוף שהיה אחרונה בכדי אכילת פרס מלטרפין יותר מכאן אין מלטרפין ותנן נמי התם אבל אוכלין ומשקים ומשקים ומתים ונכנס למקדש ושהה בכדי אכילת פרס ופרכינן למה לי אם שהיה דקתני ושהה ומפרקי' אמר רב יהודה הכי קתני אבל אוכלין ומתים ומשקים ומתים ומשקים ומתים ושהה בכדי אכילת פרס ונכנס למקדש ושהה בכדי אכילת פרס אלמא דשהיה נמי בכדי אכילת פרס מלטרפה לאכילה ולריך עיון **אונבציגו** למדין בשיעורין שמאכילין את החולה ביום"כ דכיון דשיעור אכילה כשותה הגסה שהיא פחותה מעט מכבילה כמו שבהבנו למעלה כל שהאכילוהו שני שליש ביצה ביצים אין כאן איסור כרת ומלקות ולריך שישהא בין אכילה לאכילה כשיעור אכילת אדם בביצים לחוש לדברי רש"י ז"ל שהוא סובר כן ולענין שהיה כיון דשיעור כדי שיסלקנו לגד אחד וירלאה מלא לוגמין והכל לפי מה שראוי אדם טוב הדבר לבדוק בחולה עצמו כמה הוא ושיסקוהו פחות מאותו שיעור ובשר הדבר לעשות כן שבבר כתבתי אלדברי הרמב"ם ז"ל ח"ל לשהות בין פחות מבשיעור של שהיה לפחות מבשיעור אחי אלא שעור שהיה רביעית ויש לחוש ולהחמיר מהיא דברייתא ולפיכך ראוי שיהיה בין שהיה לשהיה בכדי אכילת פרס אבל בין אכילה לשהיה לריך לשהות דהא תנן האוכל והשותה אין מלטרפין ומיהו אם אמדוהו רופאין שאין השיעורין אלו אם מספיקין לו לא שהחולה אומר כן לו שבהפקו בדבר מאכילין ומשקין אותו כל צרכו:

מתני' התיתוקות אין מעגין אותן ביום הכיפורים. פירש רש"י ז"ל אין מחוייבין למעוג מהן מאכל ומדברי הרמב"ם ז"ל בפרק שני מהלכות שביתת עשור נראה דאין רשאין למעוג מהן מאכל קאמר כלומר אע"פ שבאחר מצות אם רצה להקדים מצוה של תיתוק רשאי ומתוך אותו לעשות המצוה בהלכתה בגדול ממש הכא אינו רשאי לתבוע בעצמו קודם לזמן שקבעו לו חכמים לאחר שעות ולהשלמה בסברייהו דאמוראי בגמרא: אבל מתאנין אותן לפני שנה ולפני שתים סמוך לפרקן כדי שיהיו רגילין במצות. כך היא הגירסא ברוב הנוסחאות אע"פ שלא כתבה כן הרב אלפסי ז"ל והך בבא מתפרשת לפי סברייהו דאמוראי בגמרא כמו שיתבאר בס"ד: **גמ'** הנחת לפני שתים מתאנין וכו'. לא קשיא כאן בחולה בחולה דהייטו תנא שתם כמו מתאנין אותו לפי שנה אבל בריא מתאנין אותו לפני שתים והאי תנא ופירושא נמי דלפני שנה ולפני שתים הוי כפום סברייהו דאמוראי דפליגי בסמוך כמו שאתרש בסמוך בס"ד: **אמר** רב הונא בן מ' וכן מ' מתאנין אותו לשנות. בן מ' הייטו בן מ' שנים שלמות כלומר שנכנס לתוך השנה בבריא וכן השנה שלמות בחולה מתאנין אותו לשנות וכן כל השנים האמורים בשמועה זו שנים שלמות הן שאל יה"ב להיות בשנה שלאחר זמן: בן עשר. שלמות (הן) ובבריא וכן אחת עשרה שלמות ובחולה משלימין מדרבנן: בן שנים עשרה. שלמות שהוא נכנס לתוך שלש עשרה משלימין מדאורייתא פירוש בחיטוך ומשום דקסבר הוך זמן דהייטו בן שלש עשרה כלאחר זמן לשנשין ופלוגתא היא בפרק יוצא דופן (דף מה:) ובהשלמה דאורייתא (ג) לא פליג בין חולה לבריא כל שיטול לסבול תעניתו ולרב הונא איכא לפרושי דמתניתין דקתני מתאנין אותו לפני שנה ולפני שתים סמוך לפרקן מאי חנך לפרקן מאי חנך לזמן שקבעו לו חכמים לאחר שעות ולהשלמה בסברייהו דאמוראי בגמרא: אבל מתאנין אותן לפני שנה ולפני שתים סמוך לפרקן כדי שיהיו רגילין במצות. כך היא הגירסא ברוב הנוסחאות אע"פ שלא כתבה כן הרב אלפסי ז"ל והך בבא מתפרשת לפי סברייהו דאמוראי בגמרא כמו שיתבאר בס"ד: **גמ'** הנחת לפני שתים מתאנין וכו'. לא קשיא כאן בברי

קרבן היינו כמאן דעביד מכתחילן (ד) דאם אמר מבלתי חלב בשונג ומבזיה מעזיזים שבאותו היום שאמר שאכל ובאותה שעה התרו בו לו שמעזיזין הם שומן לא מתייב קרבן (ג) (מתומיה) (מפומיה) בעבוים שלו פי מכחסן חייב לתפילו בעבר אחד חייב כדמתמטא הכא ושוי אדרבה עדיים מעזיזי עפי מפיו שהרי עדיים מחייבין אותו אפילו פיו מכחסן דעד כאן לא פטרי רבנן רק מעוזים מינו אבל לא מכחסם לו בהיות חייב מעזיזין שהיה שומן לא מחייב קרבן (ג) (מתומיה) בעבוים שלו פי מכחסן חייב לתפילו בעבר אחד חייב כדמתמטא הכא ושוי אדרבה עדיים מעזיזי עפי מפיו שהרי עדיים מחייבין אותו אפילו פיו מכחסן דעד כאן לא פטרי רבנן

אמרו לו פרק שלישי כריתות

עין משפט נר מצוה

כד ה מ׳׳י פ׳׳ה מהלכות גיטין מקבלה מלכה ה׳:
כה ב מ׳׳י פ׳׳ט מה׳׳ל כ׳:
כו ד מ׳׳י פ׳׳ט מה׳׳ל ג׳ מ׳׳ע ע׳׳ד מ׳׳י מ׳׳ב מ׳׳ע יג מ׳׳ע ע׳׳ב:
כז ו מ׳׳י פ׳׳ט מה׳׳ל ד׳:
כח ח מ׳׳י פ׳׳ו מה׳׳ל שגגות מלכה ד׳:

חלב המשקה מטומאת טומאת משקין ברביעית • ואם תאמר כיון דמשקה הוי מן הטהרה כדמשמע בפרק דם הנדה (נדה סה:) דקתמר דמעות עינו דכתיב והשקתו מגלים (תהלים פ) ואלב דכתיב ותפתח את נלת החלב ומשקהו (שמות ד) ת״ל ליטמא בכל שהוא כמו שאר משקין דכתיב כל אשר יגע בו יטמא (ויקרא ה) ומי יגלו לפניו מרוקו ומבמקום נלה בפרק דם הנדה (נדה סה:) ושהוה כדי אכילת פרס. (יב:) משמע במקדש שהה והייטו דקפרק ד) בגמרא מה ת״ל ליטמאה דקמני ושהה: (ז)עד מ׳ יום. מתוך הוא ולא מעכבר: (ח)שכר מנדיר: דבילה קעילית. מקום: נדרא עלה דביתהו. שלא ליטמות לאיתמה: אתא לקמיה דרב אשי. לאחר לכילה ומתיה: לא מוקים אמורא עלה. למידלם בפיקרא: מיומא טבא לחבריה. מאחר שעשה שמחת יום טוב שאכל ושתה עד למחר מקום שכרות: ביותר מרביעית. אף על גב דרמאן ביה מעא מעכבר חלמא יותר מרביעית שמאי: לוקה. מקום יין ומשכר אל אכל מקום וגו׳ וכנכנל מעקרון (מנהגדרין פא). כר׳ יהודה מוקמינן לה דקתמר על שאר משכרין בתוהרה דאל מעכבר (כמוהרה מה:).

(ומכמוכות מולנו מחכ)

ר״ל משכרין (כ״ל מוקמינן פ״ל ר״ל)

מוסף רש״י

מטמאין טומאת משקין. לעמת מולכין ומשקין כשאר משקין עומאים, ברביעית. זהו שיעור משקין לעומאה חמורה (נדה נה:).

טומאה חמורה. אדם ובגדים, דמעיטיה הכ (מס).

דבילה קעילית. הבגדילה לאותו מקום ומשכרת כיין (כמוהרה מה:) קעילית. על שם מקומה (כמוהרה מה:).

(ההמשך בסוף הכרך)

תורה אור

וחלב אשה מטמאין טומאת משקין ברביעית רוקן זובו ומימי רגליו מטמאין טומאה חמורה בכל שהוא ואי אברת מקום חלב מעיין (ח)חלב נמי נטמא טומאה חמורה בכל שהוא כזובו ורוקו אלא שמע מינה מקום חלב אשה לאו מעיין הוא כ) אי הכי קשיא הא מתניתא:(כ)ואמר רבא מטמא בין לרצון ובין שלא לרצון מי סברת שלא לרצון דאמר דלא ניחא ליה לא מאי שלא לרצון (ז) דאמר דדעתיה דתינוק קריבא לגבי חלב אבל אמר לא ניחא ליה טהור: אכל אוכלין טמאין וכו׳ ב) למה לי שהייה דקתני ושהה אמר רב יהודה הכי קתני ו] אכל אוכלין טמאין ושהה משקין טמאין ושהה רביעית יין ושהה באכילתן ובשתייתן כדי אכילת פרס ונכנס למקדש חייב ד״א אומר כו׳: *ת״ר *יין ושכר אל תשת יכול אפילו כל שהוא אפילו מגתו *ת״ל ושכר אין אסור אלא כדי לשכר וכמה כדי לשכר רביעית יין בן מ׳ יום אם כן מה ת״ל יין לומר לך ז] שמשדרין עליו כל שהוא ומזודרין עליו מגתו ר׳ יהודה אומר יין אין לי אלא יין שאר משכרין מנין ת״ל ושכר אם כן מה ת״ל יין מ)על היין במיתה ו*על שאר*]*משקין באזהרה ר׳ ז]*אליעזר אומר יין אל תשת אל (ד) יתשתרגה כדרך שכרותו הא אם הפסיק בו או נתן לתוכו מים כל שהוא פטור במאי פליגי תנא קמא סבר נמרינן *שכר שכר מנזיר ור׳ יהודה לא ליף שכר שכר מנזיר ור׳ *אליעזר סבר מאי ז״ל שכר מידי דהוא משכר ר״ל] כמאן אזלא הא דתניא *אכל דבילה קעילית ושתה דבש או חלב ונכנס למקדש *ושימש *לוקה וחייב כרת מתיך שאם רצה אסר לו בשמאתי בשמאתה ישנה קא מיירי דאיכא למיסר מינו בדאסר לעיל מינו דאי בעי אסר מבלתי ומפטר כי אסר נמי לא נשמאתי כו׳] הילכך אדם נאסן על עצמו: אי הכי] מאי קמ״ל הא בריתיה הכא הא בריתיה אימה חלב הואיל וסבירא לה דאמרי מינו הא מן חלב אסור לו אכלת חלב מצי לפטרן] אמר ר׳ אבא אי הכי מאי קמ״ל

ובגרונרת גדולה מכזית כדמוכח בר"פ המלעיג (שבת דף לח.) כדפרישון לעיל ול"ל היכי תמיהין בכריתות פרק חמרו לו (דף יד:) נבי יום לוקל אכילה אחת דאין בית הבליעה מחזיק יותר מכני זיתים ותור"י דכתי דקיימת לן כר' שמעון בהא דכבילה לטומת עומתת אוכלין בשתי סעודות דעיכול לא קיימת לן כוותיה אלא אם כר' מאיר אי כרבי יהודה כדמוכח התם דרב יוסף ורבא כרבי מאיר קיימי ואיכא נמי מודו דכבילה לעומת עומתת אוכלין כרבי שמעון דתניא לבית המטבח ואחי תניא לפסול גויה ואחי תני תניא לטומתת אוכלים לא כרבי מאיר ור' יהודה קאי אלא אכרבי שמעון ואחרבי יוחנן קאי שהאיכרו שיעור הכבר מדע דהא קאני התם בכריתות נגמרת כמה שיעור אחי פרס שתי ביצי חסר קימעא דברי ר' יהודה ס"מ דקאי בשיתיתה דר' שמעון דקאמר אחי תניא לפסול הגויה בשתי ביצים ור"ח מיקן בפ"ח וזה לשון דגרונרות בגלא גרעינן קאמר הכא ומעטות ובדרסות עפי ומיתים להשיגן בביצים הבליעה ואיתיהם יש בהם גרעינין וקבין הן ונעולין ואינן נדבקין בבית הבליעה ולכך הוי שיעור כ' זיתים קטן כשיעור ג' גרונרות ועוד דרכין ומיתין לאכול ומוכחת הגמה עדיפא מבזיתו גרונרו' ובגירא מבבלה (וכו') ולא נהירא לר"י דגרונרות לון בהן גרעינין שהם חתוכים שנדרסו וההיל בכריתות (דף יד.) נמי דאין בית הבליעה מחזיק יותר מכני זיתים בבשר אחיני אלא נהנה מכן שאינו מייב (מעילה יט.).

רבינו חננאל

כי איתשיל בעון מלך הבשן אתשיל דמלא הבשן אתשיל דמלא לונפני יתר מרבעית דרות ליה ב"ח לקולא. ואקשינן ס"ש אבילה הכר"ע בשיעורא חדא שיעורא דבל חד חד בכותבת. ובשתיה שיעורא דבל חד חד בסלא לונפני דיריה ושנינן קים לה לרבנן דבשתיה דבל חד חד לא מייתבא דשתיה מ"). מיהו לכ"ע מובא לעון מלך הבשן מרתא. בשר שבן בכותבת מיתבא מובא לולבי נפנים בכותבת מרתא פי' פרס חצי חלה שהוא **) כל האוכלין מצטרפין לפסול את הטוה בכותבי פרס. כלומר אם אכל מעט לחם מבא המעט בשר מבא אם יש בשניהם שיעור חצי פרס מבפה נוטי מליכל בתרומה ווו היא מוטמאת נויות. ועל זה התקיף רבינא אם שהה מתחילת אכילתו לאחר או פיגול שאינו מרין בזית האכל מעט מעט עד שהגיעו לכזית בשיעור חצי פרס נצטרפו בל האכילות וחייב ואם שהה יותר מזה אין מצטרפין אלא בפל המעיעות אבילה אוכלין מבאין חצי פרס מעט מעט בשיעור אכילת פרס מצטרפין ומבפה הנוף ואם הוא שיהי יותר מזה בפלו האוכלין. ובי שיעור אחר לכזית פרס. ופרקן לי' דב. מבא הנוף לטומאת נויות [דאמרה] מן בתורה. מוטמאת נויות דרבנן הוא לפיכך מקילין בה ואם קרא דכתיב אל המבאר בהם ונבפשתם בם מיבן לפוטאת נויות מן התורה. מוטאת דרבנן הוא ובפשתם בם מיבן לפוטאת נויות מן התורה. ר"ש שאר אוכלין שנצטרפו ואם אכל מבאי הרבה מעט מעט עד שנשלים לבזתתם חייב. וכן מצטרפין לבכותבת אע"ג דבמהא לבדה לא מאכל אלא כזית ראורתא דאינשי מיכל אומבא בפלהא מצטרף. ר"ש שאר אוכלין שנצטרפו

ו כשני שלישי. לאו דוקא, הוא הדין יותר מעט, [ג] רק [ד] שלא יהא פחות כביצה: ז ארבעה ביצים. ולפחות יש כדי אכילת שלשה ביצים, [ה] עיין סימן תרי"ב [סעיף ד]: ח כל צרכו. והב"ח [עמוד תמ ד"ה ולענין הלכה] כתב דנוהגין כמו שכתב מהרי"ל [הלכות יום כפור עמוד שלג-שלד] שנותנין לפניו מאכל ואומרים לו יום כיפור הוא, ואם יאכל הרשות בידו. וכן ביולדת אחר ג' תוך ז'. וביולדת מהימנין לנשים דאיהו בקיאי בהו [שם עמוד שלה]: ט אחד חמור מחבירו. תרומה חמורה מטבל, וטבל מנגילה, [ו] ונגילה משביעית. ואם אין שם אלא טבל, אם הוא דגן, אפילו נזרע בעצץ שאינו נקוב שחולה אינו אומר כלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים אינו צריך אין מאכילין אותו:

ד [ז] אם שנים אומרים צריך אפילו מאה אומרים אינו צריך ואפילו החולה אומר עמהם שאינו צריך מאכילין אותו מאחר ששנים אומרים צריך: הגה (ו) [ח] [ט] והוא הדין (*) אם החולה ורופא אחד אומר צריך אף על פי שמאה רופאים אומרים אינו צריך מאכילין אותו [ט] [ט] ולא חיישינן דהחולה אומר צריך משום דמאמין לרופא זה שאומר צריך:

ה [ט] אם החולה אומר איני צריך (ז) והרופא (ה) מסופק מאכילין אותו [י] [יא] אבל אם הרופא אומר אינו צריך (ח) והחולה אומר (ו) איני יודע אין מאכילין אותו:

ו [יא] אם הרופא אומר שאינו מכיר החולי הרי הוא כאדם דעלמא ואין דבריו מעלים ולא מורידים: הגה [יב] [יג] מיהו אם נחלש הרבה עד שנראה לרוב בני אדם שאלו שהוא מסוכן אם לא יאכל [יד] מאכילין אותו:

ז [יג] (ו.) כשמאכילין את העוברה או את החולה (ט) [טו] מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור הילכך מאכילים אותו [מ] ו [יד] כשני שלישי ביצה בינונית וישהו [מ*] כדי אכילת ז ארבעה ביצים והשתיה [מ**] [טו] יבדקו בחולה עצמו כמה היא [מ***] כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו:

ח [יד] וישקוהו פחות מאותו שיעור [יא*] [טו] וישהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבעה ביצים [יא**] ולפחות ישהו בין שתיה לשתיה כדי שיעור שתית רביעית [מ] [יז] ואם אמדוהו שאין השיעורים הללו מספיקים לו או שהחולה אומר כן או שנסתפקו בדבר מאכילים ומשקים אותו ח [ז] כל צרכו [הגה] [מ*] [יח]:

ט [מ] מי שאחזו בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון וסימנו שעיניו כהות ואינו יכול לראות מאכילין אותו עד שיאורו עיניו [מ] [ז.] ואם אין שם מאכל של היתר מאכילין אותו מאכל איסור ואם יש כאן שני מיני איסורים ט אחד חמור מחבירו מאכילין אותו

(ו) והוא הדין אם החולה ורופא אחד כו'. כן כתב הטור [עמוד תלז]. ורבינו מקשים, למה לי האי אחד שעמו הא קיימא לן [סעיף ו] אפילו הוא עצמו שאומר צריך, מהני אפילו כנגד מאה ומיהו ב"י [עמוד תלח ד"ה וכשם] בשם מהר"י אבוהב, דהוה אמינא דגרע טפי אם אחר עמו, וכמו שכתב כאן רמ"א דלא חיישינן דהחולה אומר צריך משום דמאמין לרופא. וקשה לי ממה דפרכינן בגמרא [יומא פג, ב] תנן חולה מאכילין אותו על פי בקיאין, על פי בקיאין אין, על פי עצמו לא, על פי בקיאין אין על פי בקי אחד לא. ומזה פרכינן על מה שכתוב שם דמאכילין על פי עצמו או על פי רופא אחד. ומשיינן הכא במאי עסקינן דאמר לא צריכנא. ולישנא ליה על פי חד בקי, לא צריכא דאיכא אחרינא בהדיה דאמר לא צריך, ופרכינן פשיטא דנים בקיאים דמאכילים אותו, אפילו נפשות הוא ואפילו נפשות להקל, ומשיינן, לא צריכא דאיכא תרי אחריני בהדיה דאמרי לא צריך. (ט) ואף על גב דאמר רב אפרא תרי כמאה ומאה כתרי, הני מילי לענין עדות, אבל לענין אומדנא אזלינן בתר רוב דיעות, הני מילי לענין אומדנא דממונא, אבל הכא אפילו נפשות ולא אזלינן בתר רוב דיעות, וכיון דאיכא תרי דאמרי צריך, אפילו מאה אומרים לא צריך, אפילו נפשות הוא. ופרכינן הא מדקתני סיפא ואם אין שם בקיאים מאכילים אותו על פי עצמו, מכלל דרישא דאמר צריך. אמורי מתא והכי קתני, במה דברים אמורים דאמר לא צריך אני, דאז בעינן שני בקיאים, אבל אם אמר צריך אני, אם אין תרי בקיאין דאמרי לא צריך אלא אחד, מאכילין על פי עצמו. וקשה דאמאי דחיק תלמודא לאוקמא למתניתין באמורי מתא, אמאי לא מתרץ דאזלינן בתר רוב דיעות ובין בריש בין בסיפא אומר החולה צריך אני אלא דבריש דאיכא בקיאין בהדיה אין הוא נחשב לכלום, כי הוא מאמין לדברי שני בקיאים, ואם כן הוא הוה כאלו אינו, וההיתר הוא על פי הבקיאין. ונפקא מינה אם יהיו רוב דיעות לאיסור, אזלינן בתר רוב דיעות, ולא מצרפינן לדיעה של החולה בהדי המתירים, ועל זה סיים שפיר בסיפא דאם אין שם בקיאים אלא הוא בעצמו אומר צריך, אז נאמן הוא, ואם כן שפיר מיתרצא אמר ברייתא, אם יש מקום לסברא זו, דהוא מאמין לדברי הבקיאין. ואפילו אם תמצא לומר שאין סברא זו מספקת להאמת להיות כך, מכל מקום נימא דגבי אחר בהדיה לא תפסינן סברא זאת, אבל בשני בקיאין שפיר נימא הכי, שמאמין לשני רופאים (יא) וגריר (בתרוייהו) [בתרייהו] [יב]. והנראה לענ"ד לתרץ דברי הטור, דאין מועיל אמירת החולה באומרו צריך אני אלא אחר שהוא שואל לאכול, כמו שכתב הטור בסמוך [עמוד תלז], דאז בודאי ברור לו חולי שלו, ונאמן אפילו נגד מאה. אבל אם הוא אין שואל כלום אלא כששואלין אותו אומר צריך אני, זה לא מהני כל כך, אלא הוה כאלו אומר דבר זה רופא אחר, דהיינו מצד אומדן שלו אומר כן, ואז אינו נאמן טפי מרופא אחד, ואינו נאמן נגד שנים. על כן צריך כאן אחד עמו, דאז נחשב כאלו היו כאן שני רופאים, ונאמן אפילו נגד מאה, כן נראה לי ביישוב דברי הטור: (ז) והרופא מסופק. פירוש (יב) שמכיר החולי, אלא שמסופק אם יסתכן עוד: (ח) והחולה אומר אינו יודע כו'. דאינו יודע של חולה לאו כלום הוא, דאיהו מנא ידע, רובן של חולים אינם יודעים ובקיאים בחולי שלהם, כן כתב ב"י [עמוד תלט דיבור ראשון] בשם הרמב"ן [מורה האדם, ענין הסכנה עמוד כו]. ונראה מזה דאם החולה הוא עצמו מבין ורופא, ממילא הוה אינו יודע שלו כאלו אמרו רופא אחר, כן נראה לענ"ד: (ט) מאכילין אותם מעט כו'. במהרי"ל [הלכות יום כפור עמוד שלה] בשם מהר"ם מאוסטריי"ך [הלכות ומנהגי מהר"ם סימן ריג אות ב] וז"ל, יש אומרים שאין נותנין לו השיעור בבת אחת, אבל לא נהגינן הכי ואמרינן ספק נפשות להקל ונותנים לפניו ואומרים לו יום כיפור היום, ואם יאכל הרשות בידו, ע"כ. ונראה לי דצריך לומר לו אם [יודע] [יג] אתה שיש לך סכנה אם לא תאכל, [תאכל] [יא] כשיעור, ואם לאו תאכל תחלה פחות מכשיעור. דאם לא יאמר לו אלא יום כיפור היום, יסבור שמן הדין אסור לו לאכול ויביא עצמו לידי סכנה:

ערך לחם למהריק"ש

פעיף ו שאינו מכיר החולי וכו'. עיין סימן שכ"ח דין (ו') [ד]: סוף פעיף ט [מאכילין אותו מאכל איסור]. עיין סימן שכ"ח דין י"ד:

ציונים לרמ"א

ב) מגיד משנה אות אלף.

מ. שם בגמרא [ר"ן יומא ד, ג ד"ה ומי, בדעת הרי"ף; רמב"ן, מורה האדם ענין הסכנה עמוד כד — כו; רא"ש שם; רבינו ירוחם נתיב ז ח"ב נא, ד]:

(*) והא דלעיל סעיף ג' מיירי דליכא רופא בהדיה, דאמרינן שפיר לב יודע מרת נפשו [משלי יד, י], ב"י [עמוד תלח ד"ה וכשם]:

נ. ירושלמי [יומא פ"ח הלכה ד] בשם רבי יוחנן, וכתבו הרא"ש [שם פ"ח סוף סימן יג] והר"ן [שם ד, ב ד"ה ירושלמי] והרב המגיד [שם]:

י. שם [רא"ש ר"ן והרב המגיד] בשם הרמב"ן [שם עמוד כו]:

כ. רבינו ירוחם [שם]:

ל. הרא"ש שם [בשם הרמב"ן שם עמוד כח] מהא דכריתות דף (פ"ה) [יג] [ע"א]; ר"ן יומא ג, ג ד"ה ממני בפיקחין בשם בה"ג סימן יג עמוד קל יב]; מגיד משנה שם; הגהות מיימוניות שם]:

מ. הר"ן שם [ד"ה ומאיגו]:

מ*. הר"ן שם שכתב לאוש לדעת רש"י עירובין ד, ג ד"ה פרש, שפסק כרבי שמעון במשנה שם פב, ב; ב"י סימן תריב בשם תוספות שם פג, ב ד"ה שבעת:

מ**. ב"י שם בשם משנה כלים פרק יז משנה יא; יומא פ, ב; ר"ן שם:

מ***. ב"י שם בשם גמרא שם ע"א:

נ. [ר"ן] שם:

נ*. הר"ן שם, שכתב לאוש ולהחמיר מהגיא דכריתות יג, ג; טור סימן תריב בשם רא"ש תרומות י, ג:

נ**. הר"ן שם, כשיטת הרמב"ם תרומות שם ושביעית עשור ב, ד; ב"י שם בשם תוספתא יומא פ"ד הלכה ד יג; הרי"ץ גיאת הלכות יום הכיפורים עמוד נ:

ס. [ר"ן] שם וכן כתבו הרא"ש שם והטור [עמוד תמא; מגיד משנה שביעית עשור ב, מ; הגהות מיימוניות שם סוף אות הי]:

ע. משנה יומא דף פ"ג [ע"א]:

פ. גרייתא שם:

מהגדורה פריזמאן
הוצאת מפעל שלמן זיכון השלם
מבון ירושלים

(י) וכן הגירסא ברא"ש [שם פ"ח סימן יח], וכן משמע ברא"ש פרק (ז') [ו] (יד) דברכות [סימן כג] שכתב הא דמברכין על החומץ מיירי בנותן חומץ הרבה לתוך המרק וכו', ע"ש, משמע דבלא מרק אפילו הרבה לא משיב שמיה, ע"ש: ו מותר ליגע. ולא דמי לחמץ בפסח כמו שכתוב סימן תמ"ו סעיף ג', דהתם כיון שאוכל אחר דבריס מייסינן שמא יאכל גם זה, מה שאין כן כאן (דרכי משה אות ג תרומת הדשן סימן קמז ב"ח סוף סימן תרי"ג עמוד מיג ד"ה ומ"ש וד"ה ומף). ומשמע [בב"ח] שם (יא) לבהר"ן [שבת מב, ב ד"ה גרסי'] והמגיד משנה [שביתת עשור ג, ג ד"ה וכן] אסור ליגע באוכלין כי אם (לריך) [כשלריך] (טו) ליתן למיעוק שאינו יכול ליטול מעצמו, (יב) ודומק הוא. ועוד, דביומא דף י"ד [ע"ב] אמרינן דלרבי יהודה כהן גדול אינו מקריב אונן גזירה שמא יאכל, ופריך מאי שנא מיום הכיפורים דמקריב אונן ולא גזרינן, ומשני, ביום הכיפורים דכולי עלמא לא אכלי הוא ומי לא אמי למיכל, הכא דכולי עלמא אכלי הוא ומי אמי למיכל, ע"כ, אם כן שמע מינה דלא גזרינן. ועוד קשה בגמרא [שם] אמאי לא פריך בפשיטות מאי שנא דבכל יום הכיפורים מקריב ולא מייסינן שמא יאכל, אלא על כרחך בודאי ביום הכיפורים לא גזרינן. אלא הכי פירושו, דמייסינן שמא ממוך שיראה (יג) שמקריב אונן יסבור שמותר לו לאכול אונן, ולהכי פריך מיום הכיפורים שמקריב אונן, ומשני דהתם בנאו אכל, ולא גזרינן שמא יאכל אונן ביום אחר, דהא יראה שאסור להקריב, ודוק שם. והר"ן והמגיד משנה דגזרי, דוקא בקניבא ירק ממוך שהוא מתעסק ומתקינו לאכילה מייסינן שיאכל, אבל בנגיעה בעלמא לא מייסינן, וכן עיקר. ועיין במשנה סוף פרק י"א דמנחות [צט, ב]. ובמהרי"ל [הלכות יום כפור עמוד שלו] אוסר ליגע, וכן הוא בירושלמי פרק ד' דפסחים [הלכה ד] דדבר שראוי לאכילה בעין גזרינן שמא יאכל, (יד) ולכן החלות מתחלקות לערבית [מנחות שם]:

(ט) [ח] שתה מעט וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כ כדי שתיית רביעית מצטרפין לכשיעור ואם לאו אין מצטרפין ס [ט] ויש אומרים ששיעור צירוף השתיות כדי אכילת פרס כמו צירוף אכילות: הגה ו אז [ל] ד) מותר (ח) ליגע ביום כיפורים באוכלין ומשקים וליתן לקטנים ולא מייסינן שיאכל או ישתה אם יגע:

ד

ל

ותו, דגם בדיעבד לא פטור אלא בפורתא, אבל טובא יש אפילו מיובא. ואין להקשות הא אמרינן דאוכלין שאין רואין פטור, משמע אפילו הרבה, הא לא קשיא, דפטור באין רואין היינו כפי המיובר ברואין, דהיינו באוכלין כשיעורן ומשקין כשיעורן, בזה פטור באין רואין, אבל אם הרבה מאוד חייב אפילו באין רואין, מצד מעלת הרבוי, וכמו דאשכחן ביו"ד [סימן קג סעיף ב] לענין נותן טעם לפגם דאם יש מעלה מצד הרבוי לא אסיר לפגם, כן נראה לי טעם מחלוקתן בזה: (ח) ליגע כו'. כתב במרומת הדשן סימן קמ"ז דטוב ליזהר כמו במחמץ בפסח, אלא דלא נהגו ליזהר בזה, וע"ש דאין שם חילוק נכון. ולי נראה דשאני יום כיפור דאיתא יום הדין עליו כל היום, כמו דמצינו בפרק (ג') [ד] דתמיד [משנה א] בשבת שוחטו ומוכר על פיו, דאיתא שבת עליו, קל וחומר ביום כיפור דכל היום עוסק בתפילות ולא זז ממנו קדושת היום:

ערך לחם למהריק"ש

סוף סעיף (י) [ט] [וכל המשקים]. שתה משקין שאינן ראויין לשתייה כגון ליר ומורייס וחומץ מי פטור אבל אסור ועל חומץ מוזג מייב:

שערי תשובה

(ז) ליגע. עיין מג"א [ס"ק ו] דמייתי ראיה מיומא. ועיין באליה רבה [ס"ק ו]. ועיין בשו"ת הר הכרמל [או"ח] סימן כ"א שתמה על המג"א בזה. וכתב לצדד דכל שאפשר לו שלא לעסוק בדבר האסור לאוכלו שיש לומר שחייב להרחיק עצמו, ויש לאסור ליגע באוכלו(ו), ע"ש. וכתב בדבר שמואל סימן צ"ח שהמוהלים שנוהגים לעשות המציצה ביין, אז בימי התענית אין להם לעשות בזילוף בפה, רק ביד או במוך מבלי אמצעות הפה, ומכל שכן בתשעה באב ויום כיפור, ע"ש. וכן כתב באליה רבה סימן (תרכ"ו) [תרכא] [ס"ק ד] בשם קיצור של"ה [מסכת חולין עניני מילה ד"ה שמעתי], ע"ש. ונראה דביום הכיפורים אין לעשות במוך משום חשש סחיטה, וזלוף ביד לבד. ועיין בדגול מרבבה [אוצר מפרשים ס"ק ה] שכתב שראיית המג"א [שם סוף הס"ק] מהחלות היא מהירושלמי ולכן צריך לקבל באימה דברי הירושלמי, ע"ש בזה:

ביאור הגר"א

ודברי רבינו ירוחם [נתיב ז ח"ב נא, ג] עיקר, כשששותה הרבה שובר רעבונו, והתורה אמרה [ויקרא כג, כט] אשר לא תענה: [ח] [פסיף י] שתה מעט כו'. תוספתא שם [יומא פ"ד הלכה ד]: ד [ט] ויש אומרים כו'. הוא מתניתין ערוכה בפרק ג' דכריתות י"ב ב' דשיעור שתיה כשיעור אכילה כדי אכילת פרס, וכן הוא בברייתא בגמרא שם י"ג א'. ודברי הרמב"ם [שביתת עשור ב, ד; מאכלות אסורות יד, ט; תרומות י, ג; ביאת מקדש א, א] הם שגגה גדולה, ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש דרבי אליעזר דפליג בכריתות שם ואמר אם פסק בה או אם נתן כו', חד טעמא לתרוויהו, כיון דנתן מעט מים הרי לא שתה רביעית בכדי רביעית, ואנן קיימא לן כרבי אליעזר כמו שכתוב שם י"ג ב', וסובר דהוא הדין בכל מקום. אבל ליתא, דדוקא שם דכתיב [ויקרא י, ט] ושכר, כמו שמוכח שם [ע"ב]: ל [י] [הגה] מותר ליגע כו'. יומא ע"ז ב', דלא כיש מפרשים שדחקו שם בתינוק קטן שאין יכול ליטלו בעצמו, והביאו ראיה מפרק קמא דפסחים [יא, א] דאף חכמים לא פליגי אלא משום דהוא עצמו מחזר כו', [ד]שאני התם שמותר בשאר דברים, לא בדיל. ועיין תוספות עבודה זרה ו' ב' ד"ה מנין כו', דלא אסור אלא בנזיר, דכולי עלמא שתי חמרא כו', וכמו שמוכח ביומא י"ד א'. ועוד נראה לי, דוקא בנזיר משום דסחור סחור לכרמא כו' [שבת יג, א], והוא מבקש שיתן לו, מסתמא למשתי קבעי, כמו שכתבו התוספות [עבודה זרה] שם. אבל אם נדור משאר דברים, מותר ליתנו לו כל זמן שלא אמר בפירוש שיאכלנו, וכמו שכתוב בתוספתא סוף פרק ב' דדמאי [הלכה יד] עם הארץ שאמר לחבר תן לי כבר זה ואוכלנו, יין זה ואשתנו, לא יתן לו, שאין מאכילין טהרות לעם הארץ. היה נדור מן הכבר ואמר לו תן לי ואוכלנו, אבטיח וניקר ואמר לו תן לי ואוכלנו, יין ונתגלה ואמר לו תן לי ואשתנו, לא יתן, שאין מאכילין אדם דבר האסור לו. כיוצא בו לא יושיט ישראל אבר מן החי לבן נח ולא כוס יין לנזיר, שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו. אלמא נקט בכולא ואוכלנו, חוץ מאלו שנים. והרשב"א [שבת קיד, ב ד"ה יום הכיפורים] והר"ן [שם מב, ב ד"ה גרסי'] ומגיד משנה [שביתת עשור א, ג] כתבו שחי טעמים על קניבת ירק דאסור קודם מנחה. א', משום דלמא אתי למיכל, אבל מן המנחה ולמעלה דומה כמי שיש לו פת בסלו, ולפי זה אסור כאן. ועוד טעם אחר כתבו, משום דקודם המנחה נראה כמתקן לצורך היום. ואע"ג דבירושלמי דפרק ד' דפסחים הלכה ד' הנ"ל [סימן תריא ס"ק ד] משמע כטעם הראשון שם, שאמרו שעל ידי שהוא דבר קל כו', ליתא, דהיינו לרבי אליעזר שם, אבל לפי מאי דקיימא לן כרב [ירושלמי שם], כמו שמבואר בסימן תרי"א סעיף ב' [וס"ק ג], אין צריך לזה אלא טעמא משום הכנה כקושיית הירושלמי הנ"ל, וכמו שאסרו בכל שבת בתוספתא [שבת פרק יג הלכה יח] הנ"ל [סימן תריא שם], וקיימא לן כרב, כנ"ל. ואף על פי שטעם של רבי אליעזר לכאורה ברור, כיון שהטעם משום סכנה מה לי בחול כו', מכל מקום הא מסיק [בירושלמי] דאסמכוה אקרא [שמות טז, כג] שבתון, שבות, וכן בגמרא שלנו [שבת קיד, ב] משמע דלאו משום טעם הראשון. ועיין מ"א [ס"ק ו] [יח]:

ציונים לרמ"א

ד) תרומת הדשן סימן קמ"ז [וכן נראה מדברי טור ריש סימן תרנז]:

עטרת זקנים

תריב א) מותר ליגע ביום כיפורים באוכלין ובמשקים וליתן לקטנים ולא חיישינן. כמו הא לך מים לשתות באם הוא צמא, ומותר כי בזה הצלת הצמא, משום דאין יצר הרע מתאוה אלא לדבר איסור, הלכך שפיר דמי למיעבד הכי (כל בו סימן סט לד, ג בשם הירושלמי יומא פ"ו הלכה ד):

יד אפרים

(ט"ו ס"ק ז) דרך אם תמצא לומר והכי קאמר וכו', כצ"ל:

(מג"א ס"ק ה) וכן הגירסא בראש כו', כצ"ל יז):

(שם ס"ק ו) ולא חיישינן שמא יאכל כו'. לענ"ד לא קשה, דאין לגזור ולבטל עבודת יום הכיפורים, וכמו שכתבו לעיל סימן תקפ"ח בט"ז ס"ק ה' ובמ"א [ס"ק] ד' לענין תקיעה דראש השנה, רק דפריך היכא דאיתרמי שהוא אונן נגזור. ועוד, דאם הוא אונן איכא לתקוני בכהן אחר. מה שאין כן אם נגזור שמא יאכל בכל יום הכיפורים, אין לדבר סוף, ובכהאי גוונא פשיטא דלא גזרינן. ורא"ייתו לפי פירושו יש לדחות ולומר דשאני התם (דיש) דלא גזרינן גבי כהן גדול שלא ישכח ויאכל, דזריז הוא, רק לשמא ישעה ויסבור כיון שמותר להקריב מותר לאכול, ולכך דביום הכיפורים דבלאו הכי לא אתי למיכל אין חשש, מה שאין כן בשאר כל אדם אפשר שיש לחוש אם יגע בו אתי למיכל:

הגהות והערות

יד) תוקן במהדורת אמ"ד תקי"ד (דפוס פרופס) ובמהדורת פרנג תקמ"ה בלוח הטעות. וכן הגיה מתלמי השקל. ונדפ"ח שוגם שוב:

טו) תוקן ע"פ מקור מייס:

(15)

רטוב ליבש, כדמוכחינן [שם] מההיא המלתא דאתיא מבי הנדואי. ולהכי, רבא פלגינהו לתרי בבי לפלפלי ולזנגבילא ולא קעריב להו, משום שהם חלוקים בדיניהם, דבזנגביל יש חילוק בין רטובין ליבשין ובפלפלין אין חילוק. והעד נאמן על זה, שלא הזכיר הרב ז"ל בהלכות ערלה (בין) [דין] פלפלין שחייבין בערלה, אלמא לית הלכתא כרבי מאיר. וזהו לענין יום הכפורים, אבל לענין ברכה הדין שוה בפלפלין ובזנגביל שאם הם רטובין מברך עליהם בורא פרי האדמה, אבל בורא פרי העץ לא מברך על הפלפלין משום דלא קיימא לן כרבי מאיר, וכדכתיבנא. ומיהו היינו טעמא דמברכין עלייהו משום דהתם לא בעינן יתובי דעתא דכיון שנהנה הגרון מעט מיבעי לברוכי עליה, כדמשמע ממתניתין דתנן בכיצד מברכין [ברכות מ, ב] על החומץ מברך עליו שהכל, ומשמע דבחומץ גרידא קאמר, והכי משמע בירושלמי ודלא כהרא"ש ז"ל [ברכות פרק ו סימן כג], ואלו ביום הכפורים פטרינן למי שגמע חומץ [יומא פא, ב] משום "אשר לא תעונה כתיב" פרט למזיק [שם פ, ב]. וכן דעת הרב ז"ל גבי שותה שמן לבדו, [ד]אע"ג דאמרינן בגמרא [ברכות לה, ב] "אזוקי מזיק ליה" שמברך עליו וכמו שכתב בפרק ח' מהלכות ברכות [הלכה ב]. וכן דעת הראב"ד ז"ל בפרק י' מהלכות תרומה [הלכה ז], שכתב, דאע"ג דכוסס את החטה מברך עליו בורא פרי האדמה, לענין תרומה מזיק הוי ואינו משלם את החומש. והא דאמרינן בריש כיצד מברכין [ברכות לו, ב], פלפלי, רבא אמר ולא כלום ואזדא רבא לטעמיה וכו', היינו לומר דבפלפלין יבשין אין חילוק בין ברכה ליוהכ"פ, אבל לעולם דברטובין יש חילוק, וכדכתיבנא, זהו מה שנראה לי בקיום גירסת הספרים, ודוק:

ט **[השותה ביום הכיפורים מלא לוגמיו וכו' ולא מלא לוגמיו ממש וכו'] והוא פחות מרביעית באדם בינוני.** כתב הר"ן [יומא ג, א, ד"ה והשותה] לא פירש בהאי פחות מרביעית כמה הוי בציר מיניה, [ע"כ]. ולדידי מסתברא לי, דכיון דבעינן כמלא לוגמיו בריוח וכבית הלל, כדאיתא בגמרא [יומא פ, א], הוי בציר פורתא מרביעית דומיא דכותבת הגסה שהוא פחות מכביצה (כמעט) [במעט], כן נראה לי ודוק:

ומה שכתב [הגה] **[שתה משקין שאינן ראויין לשתיה וכו'] וחומץ חי פטור וכו'.** לשון הטור [סוף סימן זה]. ומשמע דאפילו אם שתה הרבה פטור, וכן כתב הרמב"ם (בפ"י) [בפרק ב] [הלכה ה]. והקשה בב"י [עמוד תיט ד"ה ומשמע] דבגמרא לא משמע כן, דאמתניתין [יומא פא, א] דתנן שתה ציר או מורייס פטור, דייקינן [שם ע"ב], הא חומץ חייב מתניתין מני רבי היא דתניא רבי אומר חומץ משיב את הנפש, דרש רב גידל אין הלכה כרבי, לשנה נפקו כולי עלמו מזגו ושתו חלא, שמע רב גידל ואיקפד, אמר, אימור דאמרי אנא דיעבד לכתחילה מי אמרי, אימור דאמרי אנא פורתא, טובא מי אמרי, אימור דאמרי אנא חי, מזיג מי אמרי, [ע"כ], וכי היכי דמחייבי [טור שם ורמב"ם שם הלכה ו] בחומץ מזוג משום דאמר אימור דאמרי אנא כו', הכי נמי הוה להו לחיובי בשתה חומץ חי הרבה, דהא אמר אימור דאמרי וכו', [ע"כ]. ואני אומר, איברא ודאי שכן דעת ה"ר ונה [ברכות כח, ב ד"ה על החומץ] וכמו שכתב הב"י בסימן ר"ד [עמוד שז ד"ה ומ"ש ועל], וכן נראה דעת רבינו ירוחם [נתיב ז חלק ב נא, ג] שכתב וז"ל וכל הפטורים שכתבתי בין באכילה בין בשתייה דוקא מעט אבל הרבה לא, ואפילו מעט, דוקא דיעבד אבל לכתחילה אסור, עכ"ל. אבל אין בזה כדאי להקשות על הרמב"ם וטור, דאינהו סבירא להו דכיון שאין החומץ משיב את הנפש, מה לי רב מה לי מעט, אלא ודאי דהכי קאמר אימור דאמרי אנא דיעבד לכתחילה מי אמרינן, ואפילו אי לכתחילה הוה שרינא, הוא (כפורתא) [בפורתא*] היינו פחות מכשיעור אבל בטובא ודאי לא, ואפילו אי הוה שרינא טובא [illegible]

מודים חכמים לרבי במגמע חומץ של תרומה שהוא משלם קרן וחומש, שהחומץ משיב את הנפש. וכן פסק הרב ז"ל בפרק י' מהלכות תרומות [הלכה ז] (שבשגמע) [שכשמגמע*] את החומץ הרי זה משלם קרן וחומש, ומשמע דהיינו טעמא משום שהחומץ משיב את הנפש, דאם לא כן, הרי גבי אכילה גסה וכוסס את השעורה פטרם הרב ז"ל [שם הלכה ח] מחומש, מטעמא ד"כי יאכל" ולא שיזיק את עצמו. ושמא יש לומר, דסבירא ליה להרב ז"ל, דכיון שחכמים מודים לרבי במגמע חומץ של תרומה שמשלם קרן וחומש, אית לן למימר דלא קרינן ליה מזיק, אלא דוקא ביום הכפורים [פטור] משום דבעינן יתובי דעתא, אבל לגבי תרומה דסגי לן לחיובי חומש באכילה גרידתא, "אכילה" קרינן ביה. אלא שעדיין צריך עיון, לפי שהירושלמי יהיב טעמא משום שהחומץ משיב את הנפש, ודוק:

י **[שתה מעט וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה] כדי שתיית רביעית [מצטרפין] וכו'.** איברא דהכי איתא בתוספתא דפרק בתרא דיומא [הלכה ד] ובפרק קמא דפסחים [הלכה י], ופסקוה הרמב"ם [שביתת עשור ב, ד] והר"י בן גיאת [הלכות יום הכפורים עמוד נ]. אבל הר"ן [יומא ג, א, ד"ה ולענין] הקשה על זה, דהא תניא בכריתות בפרק אמרו לו [יג, א], כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה ברביעית בכדי אכילת פרס, כיצד שתה וחזר ושתה אם יש מתחילת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה בכדי אכילת פרס, מצטרפין, יותר מכאן אין מצטרפין. ותנן נמי התם [יב, ב], אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאים ושתה רביעית יין ונכנס למקדש ושהה בכדי אכילת פרס, חייב, ואסיקנא דהכי קאמר, אכל אוכלין ושתה משקין טמאין ושתה רביעית יין ושהה באכילתו ובשתייתו בכדי אכילת פרס ונכנס למקדש חייב, [ע"כ], אלמא דשתייה נמי בכדי אכילת פרס מצטרפת, כאכילה. ומה שתירץ במגיד משנה [שם], שעשו חיזוק בטומאת גויה של דבריהם, אינו עולה למאי דתנן, שתה רביעית יין ושהה בכדי אכילת פרס ונכנס למקדש חייב, אלמא דאפילו במידי דלא הוי מדבריהם משערין נמי לשתייה בכדי אכילת פרס, וכן הקשה בספר לחם משנה [שם ד"ה כתב], יעויי"ש. ואולי יש ליישב קצת, עם מה שכתב הכסף משנה בשם מוהר"י קורקוס ז"ל בפרק י' מהלכות תרומות [הלכה ג], דטומאת גויה שאני, דלאו באכילה ושתיה והנאה תליא מילתא, דאפילו תחב לו חבירו בבית הבליעה נטמא גופו, ולכך אין לחלק בין אכילה ושתיה, ובתרוויהו בכדי אכילת פרס מצטרפין; ועל פי זה י"ל נמי, דדוקא בשותה רביעית יין ונכנס למקדש משערינן בכדי אכילת פרס לפי שבשיעור הזה משכר, אבל בכל איסורין שבתורה דאכילה והנאת גרונו הוא דמיחייב, אם יש כדי שתיית רביעית מצטרפת לפי שנמשכת ההנאה טפי, אבל בטפי מהכי, לא. ומכל מקום אין זה מחוור, אלא העיקר כדעת הראב"ד בהשגות פרק י' מהלכות תרומות [שם], שאף לשתייה בעינן בכדי אכילת פרס. והכי משמע בפרק בתרא דיומא [פ, ב], דלא קשיא לן התם מאי שנא אכילה בכדי אכילת פרס ומאי שנא שתייה דלא משערינן אלא בכדי רביעית, אלא משמע דשניהם שוין בכדי אכילת פרס, ולהכי לא קשיא לן מידי, ודוק:

ומה שכתב **[מותר ליגע ביום הכיפורים באוכלין ומשקין וליתן לקטנים] ולא חיישינן שיאכל וכו'.** אע"ג דבפרק קמא דפסחים [יא, א] אמרינן, שמותר לבדוק את החמץ בתוך המועד, מטעמא דהוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קא אכיל מיניה, בתמיהה, דמשמע דבעלמא חיישינן לדילמא אתי למיכל מיניה. וכן גבי חדש [שם] לא שרינן [שם] אלא מטעמא דחדש בדילי מיניה, מכלל דבמאכלות ומשקים דלא בדילי, חיישינן. ואמרינן נמי בפרק כל שעה [פסחים לג, ב], גבי תרומת ענבים שנטמאת דלא מצי לדורכם

הֵם יְבֵשִׁים, פָּטוּר דְּלֹא חָזוּ לַאֲכִילָה, וְאִם הֵם רְטֻבִּים, חַיָּב: **ט** [ס]הַשּׁוֹתֶה בְּיוֹם כִּפּוּר (כג) מְלֹא לֻגְמָיו (פַּרוּשׁ מְלֹא פִּיו), חַיָּב. [ע]וּמְשַׁעֲרִים בְּכָל אָדָם (כד) לְפִי מַה שֶּׁהוּא, הַגָּדוֹל לְפִי גָּדְלוֹ וְהַקָּטָן לְפִי קָטְנוֹ. (כה) [פ]וְלֹא מְלֹא לֻגְמָיו מַמָּשׁ, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּסְלְקֶנּוּ לְצַד אֶחָד בְּפִיו וְיַרְאֶה [*] כְּמְלֹא לֻגְמָיו, (כו) [צ]וְהוּא פָּחוֹת מֵרְבִיעִית (כז) בְּאָדָם בֵּינוֹנִי. [ק]וְכָל הַמַּשְׁקִים מִצְטָרְפִים לְכִשָּׁעוּר. הַגָּה: שְׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִשְׁתִיָּה, (כח) כְּגוֹן צִיר אוֹ מוּרְיָס (ו) (כט) וְחֹמֶץ חַי, פָּטוּר, אֲבָל חֹמֶץ מְזוּג, (ל) חַיָּב (טור): **ר** שְׁתָה מְעַט וְחָזַר וְשָׁתָה, * אִם יֵשׁ מִתְּחִלַּת שְׁתִיָּה רִאשׁוֹנָה עַד סוֹף שְׁתִיָּה אַחֲרוֹנָה [ר]כְּדֵי שְׁתִיַּת רְבִיעִית, מִצְטָרְפִין לְכִשָּׁעוּר, וְאִם לָאו, אֵין מִצְטָרְפִין. (לא) [ש]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁשָּׁעוּר צְרוּף הַשְּׁתִיּוֹת כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס, כְּמוֹ צְרוּף אֲכִילוֹת: הַגָּה: מַתָּר (ו) (ז) לִגַּע בְּיוֹם כִּפּוּר בְּאֳכָלִין וּמַשְׁקִין וְלִתֵּן לְקָטַנִּים, (לב) וְלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁיֹּאכַל אוֹ יִשְׁתֶּה אִם יִגַּע (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן קמ"ז):

תְּרִיג אִסּוּר רְחִיצָה בְּיוֹם כִּפּוּר. וּבוֹ י"ב סְעִיפִים:

א [א]אָסוּר לִרְחֹץ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים [ב]בֵּין בְּחַמִּין בֵּין בְּצוֹנָן, וַאֲפִלּוּ לְהוֹשִׁיט אֶצְבָּעוֹ בַּמַּיִם אָסוּר. [ג]וְאִם הָיוּ יָדָיו אוֹ [ד]רַגְלָיו אוֹ שְׁאָר גּוּפוֹ מְלֻכְלָכִים בְּטִיט אוֹ (ה) בְּצוֹאָה, [ה]אוֹ שֶׁנִּטַּף דָּם מֵחָטְמוֹ, (א) מַתָּר

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ט [בשו"ע] כְּמְלֹא לֻגְמָיו וְהוּא פָּחוֹת מֵרְבִיעִית. וְכָתַב בְּדִגּוּל מֵרְבָּבָה שֶׁעַל כָּל פָּנִים הוּא יוֹתֵר מֵחֲצִי רְבִיעִית וְעַיֵּן סִימָן ק"צ (ס"ג) וְסִימָן רע"א (ס"י): **י** [ז] לִגַּע. עַיֵּן בְּאֹר הַיְשָׁר. וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) דְּמִיתֵי רְאִיָּה מִיּוֹמָא יד.). וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ח). וְעַיֵּן בְּשו"ת הַר הַכַּרְמֶל סִימָן כ"א שֶׁהֶמְצִיא עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּזֶה וְכָתַב לְצַדֵּד דְּכָל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹּא לַעֲסֹק בְּדָבָר הָאָסוּר לָאֱכֹל שֵׁשׁ לוֹמַר שֶׁחַיָּב לְהַרְחִיק עַצְמוֹ וְיֵשׁ לָאֱסֹר לְגַע בָּאֳכָלִין עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּדִבְרֵי שְׁמוּאֵל סִימָן צ"ח שֶׁהַמּוֹהֲלִים שְׁוּהֲגִים לַעֲשׂוֹת הַמְּצִיצָה בְּיָיִן, אִי בִּימֵי הַתַּעֲנִית אֵין לָהֶם לַעֲשׂוֹת בְּזִלּוּף בְּפֶה רַק בְּיָד אוֹ כְּמוֹ מִכְּלֵי אֻמְצָעוּת הַפֶּה וּמִכֹּל שֶׁכֵּן בְּחִשְׁעָה כְּאָב וְיוֹם כִּפּוּר עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כְּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה סִימָן תרכ"ו [תרכ"א] (סק"ד) בְּשֵׁם קְצוֹר שֶׁל"ה עַיֵּן שָׁם, וְנִרְאֶה דְּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים אֵין לַעֲשׂוֹת בְּמוֹךְ מְשׁוּם חֶשֶׁשׁ סְחִיטָה וְיִזְלַף בְּיָד לְבַד. וְעַיֵּן בְּדִגּוּל מֵרְבָּבָה שֶׁכָּתַב שֶׁרְאִיַּת הַמָּגֵן אַבְרָהָם מֵהַחֲלוֹת הוּא מֵהַיְרוּשַׁלְמִי. עַיֵּן שָׁם בְּזֶה.

בְּאוּר הֲלָכָה

שֶׁהִצְעַתִּיק בָּזֶה פֵּרוּשׁ רַשֵּׁ"י (שבת קמ. ד"ה אומצא) דְּאוּמְצָא הוּא בְּשֶׁר חַי (וּלְפָנֵינוּ בְּרַשֵּׁ"י שָׁם לֹא נִמְצָא). אֶלָּא דְּתָמוּהַּ קָצָת מַה שֶּׁהַרַמְבַּ"ם הֶעְתִּיק אֹכֶל בְּשַׂר צְלִי בְּמֶלַח, וְלֶקָּאוֹרָה מִשְּׁמַע מִזֶּה דְּבָשָׂר חַי לֹא הָוֵי אֹכֶל, אֶלָּא דְּבָאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן מִסּוּגְיָא דְּשַׁבָּת דַּף קכ"ח (ע"א), וְהָעִתִּיקוּהָ הַרַמְבַּ"ם פְּרָק כ"ד מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת (הט"ז) וּבְשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן ש"ח עַיֵּן שָׁם בְּסָעִיף ל"א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק קכה) וּבְבֹאוּר הֲלָכָה (ד"ה דחוי), וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ ר"ח בְּשַׁבָּת שָׁם בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל אוּמְצָא, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

י * **אִם יֵשׁ מִתְּחִלַּת שְׁתִיָּה רִאשׁוֹנָה וְכוּ'.** מוּכָח מִזֶּה דְּמַה שֶּׁשְּׁהָא בִּשְׁעַת הַשְּׁתִיָּה הוּא בְּכְלַל הַשִּׁעוּר, וְאֵין צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁהָא שִׁעוּר שְׁתִיַּת רְבִיעִית בֵּין שְׁתִיָּה לִשְׁתִיָּה אֶלָּא כָּל שֶׁשְּׁהָא בֵּין הַשְּׁתִיּוֹת וְהַשְּׁהִיּוֹת יוֹתֵר מֵרְבִיעִית פָּטוּר [מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ח) עַיֵּן שָׁם]. וְדִין זֶה הוּא אֲפִלּוּ לֹא הִפְסִיק כְּלָל אֶלָּא שֶׁשְּׁתָה מְעַט מְעַט עַד שֶׁשְּׁהָא עַל יְדֵי זֶה יוֹתֵר מִשְּׁתִיַּת רְבִיעִית, פָּטוּר:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אֵינְגְּבַע"ר) הוּא דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכָּן לֶאֱכֹל, וְלָכֵן פָּטוּר. וְכָל פָּטוּר דְּאִיתְּמַר הָכָא (כה) פָּטוּר אֲבָל אָסוּר: **ט** (כג) **מְלֹא לֻגְמָיו.** דִּקְיָם לְהוּ לְרַבָּנַן דְּכִשָּׁעוּר זֶה מִתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם וְאָזֵל מִמְּנוּ הָעִנְיָנוּי: (כד) **לְפִי מַה שֶּׁהוּא.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּכָאן אֵין הַשִּׁעוּר שָׁוֶה לְכָל אָדָם כְּמוֹ בַּאֲכִילָה בְּסָעִיף א', מִשּׁוּם דִּלְעִנְיַן שְׁתִיָּה (כו) קִיָּם לְהוּ לַחֲכָמִים דְּלֹא מִיתְּבָא דַּעְתֵּיהּ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בִּמְלֹא לֻגְמָיו דִּידֵיהּ: (כה) **וְלֹא מְלֹא לֻגְמָיו מַמָּשׁ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּלֹא בְּעֵינָן שֶׁיְּהֵא שְׁנֵי הַלְחָיַיִם מְלֵאִין מַשְׁקֶה, אֶלָּא דַּי (כז) שֶׁיְּהֵא אֶחָד מְלֹא וּבוֹלֵט, אֶלָּא שֶׁאֵז יִרְאֶה מְמֵילָא כְּאִלּוּ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִין: (כו) **וְהוּא פָּחוֹת וְכוּ'.** מַשְׁמַע דְּהוּא רֻבּוֹ (כח) קָרוֹב לִרְבִיעִית, אָמְנָם בְּסִימָן רע"א סָעִיף י"ג כָּתַב דְּהוּא רֻבּוֹ שֶׁל רְבִיעִית, וְעַיֵּן בְּבֹאוּר הֲלָכָה שָׁם (ד"ה והוא): (כז) **בְּאָדָם בֵּינוֹנִי.** וְלִפְעָמִים הַמְּלֹא לֻגְמָיו (כט) בִּרְבִיעִית אוֹ יוֹתֵר מֵרְבִיעִית, כְּגוֹן בְּאָדָם גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וּלְהֶפֶךְ בְּאָדָם קָטָן הַדָּג כְּשֶׁשּׁוֹרִין אוֹתוֹ בְּמֶלַח. וּמוּרְיָס הוּא (לא) שֶׁמֵּן הַיּוֹצֵא מִן הַדָּגִים: (כח) **וְחֹמֶץ חַי.** וְדַוְקָא שֶׁמְּבַעְבֵּעַ כְּשֶׁמַּשְׁלִיכִין אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ דְּאָז אֵינוֹ רָאוּי לִשְׁתִיָּה, וּפָטוּר אֲפִלּוּ (לב) שֶׁהוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכְּשִׁעוּר, דְּכֵינָן שֶׁהוּא חֹמֶץ חָזָק טְפֵי מִזִּיקוֹ. (לג) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכְשֶׁשּׁוֹתֶה הַרְבֵּה חַיָּב, מִשּׁוּם דְּאָז שׁוֹבֵר רַעֲבוֹנוֹ וְהַתּוֹרָה אָמְרָה 'אֲשֶׁר לֹא תֵעָנֶה' (ויקרא כג כט). אֲבָל אָסוּר לְכַלֵּי עַלְמָא אֲפִלּוּ (לד) בְּפוּרְתָּא: (ל) **חַיָּב.** דְּרָאוּי הוּא לִשְׁתִיָּה: **ר** (לא) **וְיֵשׁ אוֹמְרִים.** מִלְּשׁוֹן הַמְחַבֵּר מַשְׁמַע דְּהָעִקָּר כְּדַעְתָּא א' אֲבָל הַפְּרִי חִדֶּשׁ וְהַגְּרָ"א כָּתְבוּ דְּהָעִקָּר כַּדַּעְתָּא הַשֵּׁנִיָּה: (לב) **וְלֹא חָיְשִׁינַן וְכוּ'.** וְלֹא דָּמֵי לְחָמֵץ בְּפֶסַח שֶׁאָסוּר לִגַּע בּוֹ מִשּׁוּם שֶׁמָּא יָבֹא לְאָכְלוֹ כִּדְמוּכָח לְעֵיל בְּסִימָן תמ"ו סָעִיף ג', מִשּׁוּם שֶׁבְּפֶסַח הוּא אוֹכֵל שְׁאָר דְּבָרִים לְכָךְ חָיְשִׁינַן שֶׁיֹּאכַל גַּם אֶת זֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּבָדִיל מִכָּל דָּבָר אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְעוֹד דְּאֵימַת יוֹם הַדִּין עָלָיו, לְכָךְ לֹא חָיְשִׁינַן שֶׁיִּשְׁכַּח. וַאֲפִלּוּ אִם הַתִּינוֹק יָכוֹל לִטְלוֹ בְּעַצְמוֹ (לה) גַּם כֵּן אֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה:

א (א) **מַתָּר לִרְחֹצָם וְכוּ'.** וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ (ו) לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִרְחַץ אֶלָּא מָקוֹם הַמְטֻנָּף. (ב) וְאִם גּוּפוֹ מְלֻכְלָךְ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְהוּא טָרַח לִרְחֹץ

שַׁעַר הַציּוּן

(כה) הַרַמְבַּ"ם (שם פ"א ה"ב) וְעִטּוּר (ח"ב) וְשִׁבְּלֵי הַלֶּקֶט (סי' שי"ב) וְכֵן מִשְׁמָעוּת הַמְּאִירִי (פא: ד"ה מוֹגַז) וְכֵן הַסְכִּים בְּפִרְדֵי חָדֶשׁ (ס"ד) וּדְלֹא כַּאֲבִי הָעֶזְרִי (ראב"ד סי' תתסא): **ט** (כו) גְּמָרָא (פ.): (כז) פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה לְהָרַ"מ (מ"א). וְהַמְבֵאר בְּגְמָרָא (פ.) דְּבָעֵינַן מְלֹא לֻגְמָיו בְּרֻוחַ: (כח) וְכֵן כָּתַב בְּפִרְדֵי חָדֶשׁ דְּהוּא פָּחוֹת מֵרְבִיעִית מַשָּׁהוּ. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם דְּגוּל מֵרְבָּבָה: (כט) גְּמָרָא (פ.): (ל) הַרַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (מ"ב): (לא) עָרוּךְ (ערך מ"ר"ס): (לב) הַרַמְבַּ"ם (שם פרק ב ה"ח) וְהַמְּאִירִי (פא: ד"ה מוֹגַז) וְהָטּוּר וְכֵן פָּסַק הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ה): (לג) רַבֵּנוּ יְרוּחִם (נתיב ז ח"ב)

(ג) לִבּוּשׁ וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) בְּשֵׁם שִׁבְּלֵי הַלֶּקֶט (סי' קנוֹח) ד"ה מַטָּה: (ד) מַטָּה: (ה) וְהַטּ"ז (סק"א) וְהַפְּרִי חָדֶשׁ שֶׁלֹּא אָסְרוּ אֶלָּא רְחִיצָה הַרְחִיצָה הָיָה רַק לְהַעֲבִיר הַלִּ שֶׁהֵרֵי אֵינוֹ נִזְהָר כָּל הַלַּיְלָה אַבְרָהָם (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִי צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף וּמִנְחָ וּפִיּוּטִים שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים אוֹ שֶׁיִּשְׁפֹּשַׁף כְּדֵי לְהוֹצִיא נִפְשִׁיה וְעַיֵּן בְּסִימָן תקנ"ד בְּשַׁעֲרֵי בְּעֵינָן זֶה: (ח) אַף דְּדַעַת הַכְּשֵׁבִיל תְּפִלָּה בְּלִבַּד גַּם כֵּן יוֹסֵף. וּכְפָרֵט בִּזְמַנֵּינוּ שֶׁאָנוּ

(ו) לִרְחָצָם, (ב) שֶׁלֹּא יִרְחַץ, וְיִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִט הַדְּרָכִים) (הגהות מיימוני פ' דְּהָוָה לֵיהּ יָדָיו מְלֻכְלָ מִתָּר לִטֹּל (ו) עַד סוֹף (ח) דְּכָל רֹב רְחִיצָה שֶׁאֵ וְלָכֵן אִפְלוּ בָּא מִן הַדֶּרֶ וּטוּר הִלְכוֹת תשעה באב מָתָר. הַגָּה: (ט) וְנָהֲגוּ וְאָסוּר לִרְחֹץ (יא) פִּיו נ

(ג) לִרְחָצָם: (סק"א): (ד) וְשִׁפְשֵׁף. מִשּׁ לְהִתְפַּלֵּל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב אַחַר זֶה.

מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים כָּל אֶ גּוּפוֹ בְּפַעַם אַחַת בִּכְדֵי טְנוּף, יְכַוֵּן שֶׁאֵינוֹ לְהַנְצ בְּסוֹף סְעִיף ב' [אַחֲרוֹנִי תַּעֲנוּג. מִלְּשׁוֹן זֶה מַ לְהַעֲבִיר הַזָּעָה מֵהָר, כֵּיוָן מִי שֶׁאֵינוֹ אִסְטְנִיס וְאֵין שֶׁלֹּא לִרְחֹץ בִּשְׁבִיל הַעֲבָ הַזּוּהֲמָא, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּ שַׁחֲרִית. כִּדְרִכּוֹ בְּכָל הַ יָכוֹל לִגַּע בְּיָדָיו לַפֶּה וְלָ

ג (ד) וְשִׁפְשֵׁף יָדָיו אוֹ יֵשׁ מַחֲלֹקֶת הַפּוֹסְקִים בָּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר, רְ לִרְחֹץ. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּ אוֹ שֶׁעָשָׂה צְרָכָיו אַף שֶׁ מִשֶּׁמַע מִזֶּה דְּאִם לֹא עָ בְּלִבַּד מִצְוָה לִטֹּל יָדַיִם, אִם בְּשַׁחֲרִית מִשּׁוּם דְּנַעֲ רחיצה ס"א) דְּהוּא הַדִּין א קְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו. וְאִם וְהַנִּטְלָה הוּא (י) עַד הַפָּ וכו'. עַיֵּן בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי פָּנָיו מְלֻכְלָךְ קְצָת אוֹ עָ יְזַהֵר שֶׁלֹּא לִרְחֹץ רַק מִ מִשּׁוּם רְפוּאָה בְּשַׁבָּת [עַ

(ג) לִבּוּשׁ וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) בְּשֵׁם שִׁבְּלֵי הַלֶּקֶט (סי' קנוֹח): (ד) מַטָּה: (ה) וְהַטּ"ז (סק"א) וְהַפְּרִי חָדֶשׁ שֶׁלֹּא אָסְרוּ אֶלָּא רְחִיצָה הַרְחִיצָה הָיָה רַק לְהַעֲבִיר הַלִּ שֶׁהֵרֵי אֵינוֹ נִזְהָר כָּל הַלַּיְלָה אַבְרָהָם (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִי צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף וּמִנְחָ וּפִיּוּטִים שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים אוֹ שֶׁיִּשְׁפֹּשַׁף כְּדֵי לְהוֹצִיא נִפְשִׁיה וְעַיֵּן בְּסִימָן תקנ"ד בְּשַׁעֲרֵי בְּעֵינָן זֶה: (ח) אַף דְּדַעַת הַכְּשֵׁבִיל תְּפִלָּה בְּלִבַּד גַּם כֵּן יוֹסֵף. וּכְפָרֵט בִּזְמַנֵּינוּ שֶׁאָנוּ

בעלמא הם, אבל אם לבלבו אחר ר"ה עדיין הם רכים ביום הכיפורים ולפיכך האוכלן ביום
ח הכיפורים חייב כרת. ואם אכל פלפלין יבישים וזנגביל יבש פטור לפי שאין ראויים לאכילה, ואם אכלן כשהן רטובין חייב לפי שאז הן ראויין לאכילה, וכן אם אכל מלח ותבלין פטור שאינן בני אכילה. וכן אם אכל מאכל שנתקלקל מאכילת אדם, אע"פ שלכלב עדיין ראויים, פטור מכרת. ואין חילוק ביום הכיפורים בין שאכל דבר איסור ובין שאכל דבר היתר, אם המאכל ראוי לאכילה חייב כרת ואם לאו פטור. ואין לומר דבאוכל איסור ביום הכיפורים אין איסור יום הכיפורים חל על האיסור האחר, דאינו כן, ולא מיבעיא אם אותו האיסור הוא איסור לאו, דחל עליו איסור חמור דיום הכיפורים, אלא אפילו הוא איסור חמור כמו חלב ודם מ"מ הרי יום הכיפורים הוי איסור כולל שכולל גם כל המאכלים, ואיסור כולל חל ולא אמרינן ביה אין איסור חל על איסור, ודבר זה מבואר ברמב"ם פ"ו משגגות דין ד' ע"ש. ועוד מבואר שם (ה"ה) דהאוכל והשותה ביום הכיפורים בשוגג בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת אבל האוכל ועושה מלאכה חייב שני חטאות. ועוד מבואר שם בפ"ג (ה"ט) דחייבי חטאות ואשמות שעבר עליהן יום הכיפורים חייבין להביא לאחר יוה"כ, אבל חייבי אשמות תלויין שעבר עליהן יוה"כ פטורין ע"ש:

ט (א) ח **שיעור** שתייה ביום הכיפורים ג"כ אינו כבכל האיסורים, מהטעם שנתבאר, משום דביום הכיפורים הוי השיעור כדי ישוב הנפש, אך הוי היפך מאכילה, דבאכילה הוי שיעורו של יוה"כ יותר משיעור כל האיסורים דכל האיסורים בכזית וביום הכיפורים ככותבת, ובשתייה הוי להיפך, דבכל האיסורים הוי שיעור שתייה ברביעית וביום הכפורים הוי שיעורא כמלא לוגמיו, דבאדם בינוני הוא פחות מרביעית. ומלא לוגמיו שאמרנו ביאורו כל שאלו מסלקו לצד אחד מפיו ויתראה כמלא לוגמיו[ב], ומשערינן לכל אחד כמלא לוגמיו דידיה, ובזה ג"כ לא דמי לאכילה דבכל בני אדם הוי שיעור אחד ולא כן בשתייה, וזהו הכל הלכה למשה מסיני משום דכל אחד במלא לוגמיו שלו מתיישבת דעתו. וכל המשקין מצטרפין זה עם זה להצטרפות למלא לוגמיו:

ד ט **אמנם** בהשהיות יש מחלוקת, דלרש"י (פס) י (א) ותוספות (פס ד"ה ופיפרו) הוי השיעור בכדי אכילת פרס כמו באכילה, וכן מבואר להדיא בכריתות [יג.], אמנם הרמב"ם בפרק ב' דין ד' כתב שתה מעט וחזר ושתה מעט אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין לשיעור ואם לאו אין מצטרפין. עכ"ל. וכן פסק בכל האיסורים בפי"ד ממאכלות אסורות (ה"ט), וכבר תמהו עליו חכמי הדורות ואנחנו בארנו דבריו ביו"ד סימן פ"ה (סל"ד) ע"ש, והעיקר לדינא כדיעה ראשונה, שכן הוא דעת רוב הפוסקים[ג]: L

י **וגם** במשקין אם שתה משקין שאינם ראוים ט (ב) לשתייה פטור מכרת. ולכן אם שתה ציר או שומן של דגים או חומץ חי שהוא חזק כל כך עד שיבעבע כשיפול על הארץ, פטור מכרת[ד] ומכין אותו מכת מרדות, אבל אם שתה חומץ מזוג במים, כמלא לוגמיו, חייב. ונ"ל דהשותה שמן ביום הכיפורים פטור מכרת, דאזוקי מזיק ליה כדאיתא בריש פרק כיצד מברכין (ברכות לה:) ע"ש:

יא **וכל** השיעורים האלו הם לחיוב כרת, אבל לעניין איסור אפילו בשתייה כל דהוא אסור מן התורה כמו באכילה דחצי שיעור אסור מן התורה, אבל ברוק שבפיו לא שייך בליעה[ה] דאין בזה ממש, דאל"כ הרי עליו לרוק כל היום בלי הפסק. וכתב רבינו הרמ"א דמותר י (ב) ליגע ביוה"כ באוכלין ומשקין וליתן לקטנים ולא חיישינן שמא יאכל או ישתה בנגעו בו.

פסקי משנה ברורה

[ב] **ובשעה"צ** (סקכ"ז): ומבואר בגמרא דבעינן מלא לגמיו ברווח. [ג] **במשנ"ב** (סקל"ח): מלשון המחבר משמע דהעיקר כדעה דכדי שתיית רביעית, אבל הפר"ח והגר"א כתבו דהעיקר כדעה דכדי אכילת פרס. [ד] **במשנ"ב** (סקכ"ט): וי"א דכששותה הרבה חומץ חייב משום דאז שובר רעבונו. [ה] **במשנ"ב** (סימן תקפו סקי"ג): לבלוע רוקו מותר כיון שאין

מהדורת כר יצחק

ע"ז ותנ"ו

(18) Hezekiah ben David da Silva, b. 1659

ספר
מים חיים

שיטה על הש"ס
חידושים על הרמב"ם
שאלות ותשובות
ובנוסף
קונטרס בין השמשות
מעשי ידי
הרב הגדול **חזקיה די סילוה** זצ"ל
מרא דאתרא דישראל
ומחבר ספר פרי חדש על השו"ע

נדפס לראשונה בעיר אמסטרדם בשנת ת"צ
וכעת יו"ל בעריכה מחודשת
בהוספות ומעלות רבות

על ידי
מכון נחלת ישראל
קרית ספר ה'תשס"ב

שאלה א

שאלה על מאי דנהיגי עלמא לברוכי על הקאווי ברכה אחרונה אי שפיר עבדי או לא:

תשובה הנה לענין אכילה בכל האסורין דבר מוסכם מהפוסקים שאם יש מתחילת אכילה עד סוף אכילה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין וכדאיתא בכריתות [י"ב ע"ב], אבל לענין שתייה הרמב"ם פסק בפרק ב' מהלכות שביתת עשור ובפרק י"ד מהלכות מאכלות אסורות שאם יש מתחילת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. וכבר כתב המ"מ שיש מי שכתב שאף שיעור השתי' בכדי אכילת פרס והבי' ראיה ודחה ראיתו, וכתב שהרי"ץ בן גיאות הסכים לדעת הרב ז"ל וסוגיין דעלמא הכי אזלי', וכן סתם הש"ע בא"ח סי' תרי"ב כסברא קמייתא אע"פ שהזכיר סברא אחרת בשם י"א. ומעתה מסתברא ודאי דכיון דבכל האסורין דכתיבו בהו אכיל' כל ששהא בכדי אכילת פרס לא מיקרי אכילה וכן לעניין שתיה כל ששהא בכדי רביעית תו לא מיקרי שתיה, א"כ משמע ודאי דהוא הדין לענין ברכה כל ששהא באכילה ובשתיה כפי השיעור תו לא מיקרי אכילה ושתיה לברוכי עלה ברכה אחרונה. וכן נראה מדברי רש"י בפרק כיצד מברכין דף לט דהא דקשי' ר"י היכי מברך על זית מליח כיון דשקילא לגרעינא בצר ליה שיעורא, כתב הרב וגם ברכת פירות הארץ אכילה כתיבה ואכילה בכזית ע"כ, וידוע כל ששהא לא מיקרי אכילה:

ואם כן זכינו לדין דבקאווי שמחמת חומה הרגילות לשתותה לאט לאט ומלתא דפשיטא שמתחלת השתיה עד סופו שהה טפי מרביעית דלא מצי לברוכי ברכה אחרונה דהא ליכא שעורא. וליכא למימר דכיון דאורחיה בהכי אף ששהא טפי מרביעית מצטרפין, דהא אמרינן בפ' אלו עוברין [פסחים מ"ד ע"א] הנח לכותח הבבלי דלית ביה בכזית כדי אכילת פרס, אי בעיניה דקשריף ואכיל לי' בטלה דעתו אצל כל אדם, ואי משטר קשטר ואכיל לית ביה כזי' באכילת פרס. הנה לך בבירור דאף כותח דאורחיה למכליה בכה"ג לטבולי ביה כיון דליכא כזית באכילת פרס אין מצטרפין. והכי מוכח נמי מהא דאיתא בכריתות פ' א"ל [י"ג ע"א] דהתירו למגע טמא מת להניק את בנה ובנה טהור משום דספק ינק כשעור ספק לא ינק, ואת"ל ינק ספק ינק בכדי אכילת פרס ספק ינק ביותר מכדי אכילת פרס, הרי לך שאף במידי דאורחיה דתינוק לינק פורתא פורתא בעינן שיהא בכדי אכילת פרס ודוק מינה לנדון דידן שה"ה והוא הטעם:

איברא שראיתי בספר שירי כנה"ג בסימן ר"ד שהביא בשם הר"י אבולעפיא שלא היה מברך על הקאווי ברכה אחרונה, דן מדעתו שיצא לו מהא דתניא בתוספתא דיומא [פ"ד הלכה ג'] שתה וחזר ושתה וכו', והשיב על זה שאינו נראה בעיניו חדא דמי האומר דבשתיית הקאווי שוהה יותר מכדי רביעית, ועוד שאני התם דהדבר תלוי ביתובי דעתא אבל הכא בהנאה תליא מלתא ע"כ. ואינן כדאי להשיב עליהן, דמ"ש מי יימר דשוהה יותר מכדי רביעית כנראה שלא שתה מימיו קאווי, או אולי חשב ששיעור השהיה הוא בין שתיה לשתיה, וטעות הוא ששעור השתיה עצמה הוא בכלל השהיה. ואף לפי מחשבתו מלתא דפשיטא דטפי מהאי שעורא משתהו אינשי לשתות הקאווי. גם מ"ש דשאני התם משום דתליא מילתא ביתובי דעתא הוא טעות שדין זה ישנו בכל האסורין וכדאיתא בכריתות, וטעמא דמילתא משום דכיון ששהה תו לא מקרי אכילה, ולא כמו שחשב שאינו אלא ביום הכפורים. גם מה שכתב דהכא בהנאה

תליא מילתא, גם זה טעות דברכה ראשונה בהנאה תליא מילתא אבל ברכה אחרונה באכילה תליא מילתא ואין אכילה פחות מכזית, וכל ששהה ליכא שעורא ותו לא מצי לברוכי:

ואי קשיא הא קשיא ממה שכתב הש"ע א"ח סי' ר"ח ס"ב [חמשת] מיני דגן ששלקן ועשה מהן תבשיל אפילו ערב בהן דבש הרבה יותר מהן מברך במ"מ ולבסוף על המחיה, ומדסתם סתומי משמע ודאי שאף שיש בתערובת כזית יותר מכדי אכילת פרס שמברך לבסוף על המחיה, והא הכא ע"כ ששוהה באכילה יותר מכזית בכדי אכילת פרס והיכי מצי לברוכי על המחיה. וכן קשה ממ"ש בס"ט ערב קמח דוחן עם קמח של ה' מיני דגן אם אין בו כזית דגן בא"פ מה' המינים בתחלה מברך המוציא ולבסוף על המחי', וה"נ היכי מצי לברוכי על המחיה כיון דליכא כזית דגן בא"פ, והא ע"כ משתהה באכילתו בא"פ ותו ליכא שעורא לצרופי לברוכי ברכת על המחיה. ומסתבר' לן דלא קשה ולא מידי דהכי חזו רבנן לתקוני לענין ברכה אחרונה דכל שיש בו מה' המינים אפי' דבר מועט אינך לא חשיב ומגרר גריר בתר ה' המינים וכאילו כולו מה' המינים דמי, ותדע דהא בהני תרתי דיני' דכתיבנ' מסתבר ודאי שאף שלא אכל אלא כזית מהתערובת דמברך לבסוף על המחיה, ואם איתא אפי' תימא דמיירי כשיש כזית בא"פ סוף סוף בההוא כזית דקאכיל לית ביה שיעורא דכזית מה' המינים והיכי מצי לברוכי על המחיה, אלא משמע ודאי כדאמרן דהכי דייני רבנן כל התערובת כאילו הוה כולו מה' מינים לחוד, וכן בספר מגן אברהם הסכים לזה, ולזה הסכימו גדולי בעלי ההוראה שבדור והכי נקטינן:

ודע שהראב"ד סבר בהשגות פרק י' מהלכות תרומות כסברת הר"ן בן גיאות דאף לשתיה בענין בא"פ וע"ש בכ"מ שכתב בשם הר"י קורקוס והוא סיוע לנדון שלנו לענין ברכה שלא יברך כיון ששהה, והכי מוכח נמי ממאי דאיתא בסוף פרק לולב הגזול [סוכה מ"ב ע"ב] דקטן מרחיקין מצואתו ובלבד שיאכל כזית בא"פ, ופי' רש"י דאם לא כן הו"ל כאוכל חצי זית היום וחצי זית למחר ע"ש, ואם כן הכי נמי לענין ברכה הו"ל כאוכל כחצי זית היום וכחצי זית למחר ודו"ק:

שאלה ב

שאלה הא דקי"ל טרפה אינה יולדת מי אמרינן דה"ה לזכר טרפה שאינו מוליד או דילמא דזכר אף על פי שהוא טרפה מוליד:

תשובה לכאורה נראה להביא ראיה מהא דאמרי' ר"פ אלו טרפות [חולין מ"ג ע"א] דר"י בר יהודה ס"ל דניקבה המרה טרפה, ואהדרו ליה חברייא לר"י בר יהודה ישפוך לארץ מרירתו ועדין איוב קיים, אמר ליה אין מזכירין מעשה ניסים, דאי לא תימא הכי יפלח כליותי ולא יחמול מי קא חיי, אלא ניסא שאני דכתיב רק את נפשו שמור ה"נ ניסא שאני. והנה מצינו שאיוב הוליד אחר כך בנים ובנות אף על פי שהיה טרפה, והשטן לא הוזהר אלא על שמירת נפשו ולא לשמור אברי ההולדה, ואף על פי כן הוליד, משמע דטרפה מוליד. ויש לדחות שאעפ"י שמתחילה היה טרפה נתקן אחר כך ומשום הכי מוליד. ואע"ג דבריש פרק בהמה המקשה [חולין ס"ח ע"ב] אמרי' דטרפה שנטרפה שוב אין לה היתר, אולי יש לחלק בין בידי אדם לבידי שמים וכמ"ש בפריי פר"ח י"ד סימן מ"ד סעיף י"ג. אי נמי נעשה לו נס גם לזה:

אמנם באמת נראין הדברים דאין לחלק בין זכר לנקבה וכי היכי דנקבה אינה יולדת הכי נמי הזכר אינו מוליד, וראיה לדבר מהא

המצוה צריך לעשות מצותו דבהמ"ז, אבל בזה בנד"ד דבעידן אכילה הגברא בעצמותו אינו בר חיוב י"ל דמעולם לא מתחייב מדאורייתא" עכ"ל. וביאור דבריו דגם אם המחייב בבהמ"ז הוא השביעה ולא אכפת לן אם מעשה האכילה היה בפטור, מ"מ י"ל דאכתי בעינן שהגברא יהא בר חיובא בזמן האכילה, דרק אכילה של בר חיובא יכולה לגרום חיוב אח"כ בשביעה, ולכן גם אם אונן חייב לברך אחר הקבורה היינו משום שהגברא היה בר חיובא בשעת האכילה ורק היה לו פטור צדדי של עוסק במצוה ומשום כך תיכף שגמר מצותו חייב לברך, משא"כ קטן שהגברא עצמו מופקע מחיוב בזמן מעשה האכילה.

אמנם מה שהניח רעק"א בפשיטות דפטורו של אונן הוא מדין עוסק במצוה, לכאורה זה תליא בספק הירושלמי אם הפטור הוא משום כבוד המת או מפני שאין לו מי שישא משאו (דהיינו עוסק במצוה), ונ"מ בשיש לו מי שישא משאו דאז אינו עוסק במצוה, ולדינא נפסק שגם כשיש לו מי שישא משאו פטור כדאיתא בטוש"ע יו"ד סי' שמ"א ואו"ח סי' ע"א ובחכמ"א הנ"ל, הרי דפטורו של אונן הוא פטור מוחלט משום כבוד המת ולא מחמת עוסקו במצוה. ובמקום אחר הבאנו ראיות נוספות דפטורו של אונן אינו מדין עוסק במצוה אלא פטור בעצם, ואכמ"ל. ונמצא לפ"ז דהצד לומר שאונן מתחייב בבהמ"ז אחר הקבורה הוא רק אם השביעה מחייבת בבהמ"ז הגם שהגברא לא היה בר חיובא בזמן האכילה, ושפיר יש להשוות לזה קטן שהגדיל.

אמנם בעיקר מה שנקט רעק"א דהשביעה מחייבת בהמ"ז תמה האמרי בינה (או"ח ט"ו) דבפשטות האכילה היא המחייבת וא"כ פשוט דא"צ לברך על מה שאכל בקטנותו, וכן נראה מדברי החזו"א הנ"ל. ועיין בס' מהרי"ל דיסקין עה"ת פ' חיי שרה (עמ' נ"ו) דמוכח מיניה דאם אכל בעודו עבד ונשתחרר אין לו חיוב בהמ"ז של בן חורין. ועוד שמעתי להקשות מדברי רעק"א עצמו שהובאו בדברי בנו בגליון מהרש"א לברכות מ"ט דנקט דלעולם אינו חייב בבהמ"ז אם שהה באכילתו יותר מכדי אכילת פרס, אלמא בעינן דווקא מעשה אכילה בכדי לחייב בבהמ"ז [וזוהי ממש קושייתנו לעיל אות ב' על המשנ"ב שלגבי אונן פסק דצריך לברך אחר הקבורה ואילו בשבע ביותר מכדי אכילת פרס פסק דא"צ].

סימן ק

ברכה אחרונה על קפה ותה

ר"י ס"א:

"האוכל פחות מכזית בין מפת בין משאר אוכלים והשותה פחות מרביעית בין מיין בין משאר משקין מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין ולאחריו אינו מברך כלל".

בענין ברכה אחרונד
המשנ"ב (ר"י
רבה בין הפוסקים, וב
מצדדים שלא לברך
ומ"מ טוב לשתות
(אחר שיצטנן) לצאר
והנה בענין זה מצאתי
למה לברך ברכה אז
ומה שיש לדון

ד' הראב"ד דשי
כדי אכי

א. השו"ע בסי' תרי
ד' הרמב"ם דשי
משקין לענין יו"כ הוא
ואח"כ הביא די"א דל
הוא כדי אכילת פרס
ד' הראב"ד). וכתב ז
דמשמע דהמחבר נקט
אבל הפר"ח והגר"א
השניה. והנה האחרוני
דברי הרמב"ם גם לענ
אם שהה בשתייה
רביעית (וכפי שיבוא
אמנם לפוסקים כראב
דלענין ברכות אם ל
אכילת פרס דחייב ב
לגר"א ולפר"ח צריך
על משקה חם אם ל
פרס [וצ"ע מדברי
חיים סי' א' דנקט כר
כדי שתיית רביעית
התשובה, ונראה שי
תיבות). שו"ר שכב
תרי"ב אות ג' בסתירה
היעב"ץ במור וקציעה
(תרי"ב ס"ט) פסקו כ

הרב"ר ר' אבי בר' יונתן שליט"א

בענין ברכה אחרונה על קפה ותה כתב המשנ"ב (ר"י סק"א) דיש מחלוקת רבה בין הפוסקים, ובמחה"ש וח"א ודה"ח מצדדים שלא לברך וכן מנהג העולם, ומ"מ טוב לשתות שיעור רביעית בב"א (אחר שיצטנן) לצאת ידי כו"ע, עכת"ד. והנה בענין זה מצאתי ארבע סברות שונות למה לברך ברכה אחרונה, ונפרטן להלן ומה שיש לדון בכל אחת מהן.

ד' הראב"ד דשיעור שתייה הוא כדי אכילת פרס

א. השו"ע בסי' תרי"ב ס"י הביא בסתם ד' הרמב"ם דשיעור צירוף לשתיית משקין לענין יו"כ הוא כדי שתיית רביעית, ואח"כ הביא די"א דשיעור צירוף השתיות הוא כדי אכילת פרס כמו באכילה (והיא ד' הראב"ד). וכתב המשנ"ב שם סקל"א דמשמע דהמחבר נקט לעיקר כד' הרמב"ם אבל הפר"ח והגר"א כתבו דהעיקר כדעה השניה. והנה האחרונים דנו אם להקיש את דברי הרמב"ם גם לענין ברכות שלא לברך אם שהה בשתייה יותר מכדי שתיית רביעית (וכפי שיבואר לקמן אות ב'), אמנם לפוסקים כראב"ד גבי יו"כ פשיטא דלענין ברכות אם לא שהה בשתיה כדי אכילת פרס דחייב בברכה אחרונה. וא"כ לגר"א ולפר"ח צריך לברך ברכה אחרונה על משקה חם אם לא שהה כדי אכילת פרס [וצ"ע מדברי הפר"ח בשו"ת מים חיים סי' א' דנקט כרמב"ם דהשיעור הוא כדי שתיית רביעית (אמנם ע"ש בסוף התשובה, ונראה שיש שם חסרון כמה תיבות). שו"ר שכבר התקשה הברכ"י תרי"ב אות ג' בסתירה בדברי הפר"ח], וכן היעב"ץ במור וקציעה (סי' ר"ד) וערוה"ש (תרי"ב ס"ט) פסקו כדברי הראב"ד. אמנם הח"א (כלל נ' סי"ד וסט"ו ונשמ"א שם) והקצשו"ע (נ"א ס"ו) פסקו כדברי הרמב"ם גם לענין ברכה אחרונה וכתבו דאין לברך אם שהה בשתייתו יותר מכדי שתיית רביעית. וכן נקט לעיקר המשנ"ב כאן (ורק כתב דטוב לצאת גם ידי ד' הגר"א).

ד' כנה"ג דשיעורי אכילה לא נאמרו לענין ברכה

ב. בס' שכנה"ג (סי' ר"ד) כתב דיש לברך ברכה אחרונה על קפה הגם ששוהה בשתייתו משום שבברכות הנהנין בהנאה תליא מילתא ולא דמי ליו"כ. וביאר הפמ"ג (ר"י א"א סק"א) דגבי ברכות המחייב הוא הנאת מעיו ולא הנאת גרונו כמו באיסורים. וכדבריו נקטו בשו"ת מוצל מאש, פנים מאירות, בית יהודה (הו"ד בהג' רעק"א כאן), וכ"כ בשו"ת זרע אמת ח"ב סי' מ'. והנה החת"ס בחידושי סוגיות (ירושלים תרנ"א, דל"א ע"ג) כתב דיש להוכיח כדברי כנה"ג שלענין ברכה הרמב"ם מודה ששיעור צירוף משקה בכדי אכיל"פ, ממש"כ הרמב"ם (פ"ח מברכות ה"ח) דמברכין על חומץ שהכל ולבסוף בנ"ר, ואי דשתי רביעית בב"א אזוקי מזיק ליה ואיך יברך ברכה אחרונה, אלא ודאי ששותהו ע"י הפסק ושהייה טובא, אלמא דמצטרף בכדי אכילת פרס, עכת"ד. והנה בכנה"ג עצמו לא מבואר דשיעור שתיית הקפה כדי אכילת פרס, ויתכן דס"ל דכל שלא עבר שיעור עיכול חשיב הנאת מעיו ומצטרף (וכמו דס"ל לפנים מאירות הנ"ל), וצ"ב איך למד החת"ס בדעתו דרק בכדי אכילת פרס מצטרף. ואולי דימהו החת"ס לטומאת הגוויה שג"כ פסולו מחמת ההצטרפות במעיו (כמש"כ הכס"מ